

NOVA STRAVDA

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knaflijeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Dnevi beže...

vemo, da voditi življenje naroda in države ni lahka stvar.

Vedno gre boj za obstoj in napredek tako posameznika kot celih narodov in držav. Pred očmi imamo potrebo golega telesnega življenja, v mislih so nam velike pridobitve kulture in civilizacije, večkrat smo v skrbeh za vse ono, kar je človeški rod v dolgih tisočletjih in strašnih naporih ustvaril in uredil za svojo telesno in duševno srečo. Opažamo, kako narodi v naporu vseh svojih sil iščejo pota in sredstva, kako bi si zagotovili obstoj in odstranili vse, kar ogroža njih razvoj. V mrzlični medsebojni borbi hočejo narodi svojemu narodnemu in državnemu življenju dati obliko, ki bi bila nepremagljiva, stoodstotno popolna, brez najmanjših lukenj in pomanjkljivosti. Človek hoče vendarle postati popoln gospodar svoje usode. Tako so nastale diktatorske države, z diktaturo enega razreda ali ene osebe, ki so se v polnem krogu obrnile proti demokraciji ali oni vladavini, ki se naslanja na široke ljudske vrste. Do veljave je prišla moč posameznika, ki je izmislil in uveljavil nove poglede na organizacijo in življenje naroda in države. Zavržene so pravice posameznika, ob vrednosti je prišla svoboda človeka, ki ima svojo dušo in svoje posebnosti. Moč, pomen in vrednost ima samo celota, skupnost, kolektiv, en razred, v katerega naj se zlije vse drugo. Proti tem novim naukom pa še vedno drži svoje postojanke demokracija in to v najboljših kulturah držav, ki trdi, da more samo v najširših ljudskih pravicah, samo v svobodi posameznika počivati večna sreča in zadovoljnost človeka. Na obeh straneh je polno ustvarjanj, na vseh koncih in krajih se izvajajo spremembe v političnem, gospodarskem in socialnem življenju, vse se stori, da bi bila pojava moč naroda in odpornost države. Neizmerne gmotne in moralne žrtve polagajo narodi na oltar svoje domovine, do zadnje kaplje krvi hočejo braniti svoje narodne pravice, svoj življenjski prostor, svojo kulturo, jezik in običaj, nekateri svoj nov družabni red. Na svoji vrednosti je pridobila narodnostna misel, ponovno prihaja do veljave pravica, zlasti tudi malih narodov. Mali narodi segajo k samoobrambi proti mnogo močnejšim nasprotnikom. Nihče noče priznati, da bi bilo za srečo in napredek naroda vseeno, v kakšni državi živi, kako in kdo nad njim vlada, kako goji svojo narodno posebnost. Vsak narod hoče ostati to, kar je: narod, svoboden in sposoben napredka. Enema namenu in cilju služi vse: znanost, zgodovina, bogati in revni, učeni in neučeni, otroci, moški, žene in starci, vsak po svojih močeh.

V svetu se je razdivjal nov boj, ki naj odloči o bodoči obliki sožitja narodov in držav, ki naj pove, kdo ima pravico do prostora pod soncem in ki naj tudi dožene, kateri življenjski nazor naj v bodoče vlada narode: diktatura ali demokracija, nazor o nadvladi velikih narodov ali nazor o življenjski pravici vsakega naroda, tudi malega, toda kulturno in socialno zrelega. Ta boj je samo nadaljevanje bojev iz stoletja v stoletje, da končno le zmaga resnica in pravica. Na strani bor-

be za zmago resnice in pravice je ves kulturni svet, vse ono, kar hoče še spoštovati človeka.

Tudi naš nebogljivi mali narod hoče živeti, hoče biti srečen. Hočemo, da bo srečno živel kmet, delavec, trgovec, obrtnik, vsakdo, ki je del naroda in za narodovo bodočnost potreben. Tudi mi smo se s svojimi skromnimi silami udeleževali bojev za nov družabni red, za nov način medsebojnega sožitja v svetu. Tudi mi smo hoteli vedno ostati lasten narod s samostojno pravico do življenja, ker smo bili vedno mnenja, da je le v družini svobodnega naroda dana možnost dvigati narodovo kulturno veljavo in uvajati koristne socialne reforme. Seveda smo kot mal narod, vključeni v okvire tujenarodnih držav in kultur, nehote delovali za koristi tujcev, tujih naukov in tujih socialnih teženj. Bili smo mnogokrat v zgodovini le hlapci, pokorni tujemu gospodarju. Tudi v prvi veliki bitki, v zadnji svetovni vojni, ki je bila bojevana za novo življenje narodov, za nova načela demokracije in človečnosti, smo nehote s svojo krvjo služili tujcem. Zmagal pa je duh velike demokratične Francije, ki je tudi nam prinesel svobodo v lastni jugoslovanski državi. Sedanja vojna je nadaljevanje prve. Zmaga idej demokracije ni bila popolna. Tudi v tej vojni gre za našo usodo. Kakšno usodo hočemo imeti? Kateri duh naj vodi našo bodočnost? Duh demokracije ali duh diktature?

Slovenski delovni človek, ki hoče, da mu nekdanj zasje tudi popolna gospodarska in kulturna svoboda, ki naj omogoča preobrazitev vsega našega gospodarskega in socialnega življenja, ne more hoteti drugega kot zmago demokracije, on hoče, da zmaga duh pravice za mal slovenski narod. V tej zmagi vidi slovenski delavec tudi zmago za svoje socialne težnje.

Gledamo in opazujemo, kako voditelji naroda, njegovo izobraženstvo ocenjuje tok dogodkov in kako vrhovi naroda kažejo, če razumejo prave narodne potrebe. Na žalost vidimo, da se vsepovsod pojavljajo samo pisači in modrijani, ki noč in dan lepo govore, dejanj pa ni nikjer. Če pisače poprosiš v revščini za dinar, bo stran pogledal. Tako tudi ne vidijo, kaj in kako prosi narod, ki sluti veliki čas. Tako nam dnevi minevajo v prelepah sporih, v lepih besedah in v — teorijah za narodovo bodočnost. —cc.

Karteli

Inženjska zbornica v Beogradu je na svoji skupščini sprejela resolucijo, v kateri zahteva, da se karteli ne smejo ustanovljati, zato da bi prevzeli monopol na tržišču. Ukiniti se mora tajnost kartelnih pogodb. Kartelirana podjetja se morajo nadzirati, ker to zahteva javni interes in tudi ne škodi dobronamernemu in poštenemu delu kartelov. Po sebnosti se mora nadzirati poslovanje kartelov onih podjetij, ki izdelujejo cement, steklo, železo, izolirne žice, kable itd. Nadzorstvo nad karteli ni potrebno zaradi inženjerjev, ampak je v interesu najširših slojev naroda in zaradi napredka gospodarstva.

Anketa o bolnicah

Minister za socialno politiko in narodno zdravje je sklical anketo, na kateri se je obravnavalo stanje v državnih bolnicah. Anketa je ugotovila, da je neobhodno potrebno razširjenje že obstoječih bolnic, kakor tudi gradnja novih bolnic. Za razširjenje in gradnjo novih bolnic naj bi se izdelal desetletni načrt, za katerega uresničitev naj bi se zagotovili krediti, ki bi se dobili na podlagi dohodkov sanitetnega fonda. Pri ministru za socialno politiko in narodno zdravje se ustanovita dva odbora, ki naj bi skrbela za vsa sanitetno-tehnična vprašanja pri zidavi bolnic in za rešitev strokovnih vprašanj, ki zadevajo vodstvo in organizacijo bolnic. Anketa se je izrekla tudi za izboljšanje gmotnega položaja zdravnikov in strežniškega osebja v bolnicah. — Želeti bi bilo, da se bodo pričeli sklepi ankete tudi uresničevati. Anketa sama po sebi ni ugotovila nič novega. Saj se je v javnosti in v ustanovah, katerih naloga je, da se brigajo za zdravstveno službo, že ponovno opozorilo na nevdružni položaj, v katerem se nahajajo naše bolnice. Vsa opozorila so pa bila do danes brez uspehov. Upajmo, da es bodo po anketi v tem pogledu razmere spremenile. Posebno socialno zavarovanje delavcev je zelo zainteresirano, da dobe bolniki v zdravstvenih ustanovah dovolj prostora in kar je važno, tudi nego in zdravljenje, ki je potrebno. Danes je položaj tak, da se vsak bolnik naravnost boji, če mu je usojeno, da išče zdravja v bolnicah, ki že zdavnaj niso več kos nalogam, ki bi jih morale vršiti.

Zaposlitev delavstva

Povprečno število zavarovanega delavstva je znašalo v januarju 1940 skupno 89.944 oseb. V primeri z januarjem 1939 je članstvo neznatno naraslo in sicer za +287 delavcev, v primeri z decembrom 1939 pa padlo za —9133 oseb, to je skoraj za 10 odst. V konjunktornem pogledu so napredovale predvsem sledeče industrije: predelovanje kože in njenih surogatov za +1037 delavcev, gradnja železnic, cest in vodnih zgradb (javna dela) za +722 delavcev, javni promet za +514 delavcev itd. Obratno so pa nazadovale sledeče industrije: tekstilna industrija za —434 delavcev, industrija hrane in pijače za —276 delavcev, industrija kamenja in zemlje za —242 delavcev itd. V sezijskem pogledu nimamo pri nobeni industriji pomembnejšega napredovanja, edino služničad ima prirast +102 oseb. Obratno so pa nazadovale nekatere industrije v izredno velikem obsegu, na primer gradnje nad zemljo (stavbarstvo) za —3080 delavcev, gradnja železnic, cest in vodnih zgradb za —2189 delavcev, gozdno-žagarska industrija za —1074 delavcev, industrija kamenja in zemlje za —1038 delavcev itd. Vzrok temu horendnemu sezijskemu nazadovanju tiči brez dvoma v izrednem mrazu letošnje zime. Imamo pa tudi sezijsko nazadovanje, ki ima druge vzroke. Tako n. pr. je nazadovala tekstilna industrija za —509 delavcev, predelovanje kože in njenih surogatov za —303 delavce itd.

Novi zaupniki rudarjev

V kolikor so znani rezultati volitev zaupnikov rudarjev, so dobili v Zagorju modri 2, rdeči 10 in beli 4 zaupnike; v Hrastniku modri 7, rdeči 4 in beli 2 zaupnika; v Trbovljah modri 1, rdeči 5, neodvisni 5, beli 4, zeleni 1; v Velenju rdeči 5, zeleni 1; v Hudi jami rdeči 3, beli 3; v Rajhenburgu rdeči 6, zeleni 1; v Kočevju rdeči 5, beli 1; v Mežici - Črni modri 5, rdeči 11; v Pečovniku modri 1, nevtralni 3, rdeči 2; v Krmelju neopredeljeni 6 zaupnikov. Vsega skupaj so dobili rdeči 51 in opozicija 47 zaupnikov, od teh Narodno strokovna zveza 16 zaupnikov, krščanski socialci 14, združeni delavci 3, neodvisni 5 in neopredeljeni 9 zaupnikov.

Narodni delavci so z izidom volitev lahko zadovoljni, saj imajo v skupini opozicije največ mandatov. Absolutnega gospodarstva rdečih je enkrat za vselej konec! Dobili so v II. rudarski skupini kontrolo, ki bo učinkovita in tudi stvarna, za kar bodo poskrbeli nacionalni rudarji!

Zdravstveni sveti OUZD

Okrožni urad za zavarovanje delavcev je začel pred kratkim ustanavljati zdravstvene svete kot posvetovalne organe svojih zdravnikov, ki naj omogočijo čim ožje stike zdravstvene službe delavskega zavarovanja s posrednimi in neposrednimi interesi: delodajalci in zavarovanci. Delavstvo je to akcijo pozdravilo in jo podprlo v želji, da bi s svoje strani nudilo vsestranske možnosti za sporazumno reševanje perečih vprašanj, zavedajoč se, da zavarovanje ne more izpolniti svojih nalog brez sodelovanja vseh prizadetih. Narodno delavstvo iskreno pričakuje, da bo tozadevno delo rodilo lepe in koristne sadove, ki naj povežejo usodo zavarovanja z zavarovanci in delodajalci, kar je v ostalem namen v zakonu predvidenega samoupravnega značaja nosilcev tega zavarovanja.

Zdravstveni sveti poslujejo na podlagi posebne poslovnik, ki se sme prilagoditi krajevnim razmeram. Ti posvetovalni organi morajo biti središče vsega socialno-zdravstvenega delovanja v obratih in zdravniških okoliših OUZD. Zato proučujejo higienske razmere v obratih, skrbe za zdravje delavcev ter dajejo navodila za odstranjevanje nedostatkov in pravilno uporabo zaščitnih naprav. Zasledujejo socialno-higienske razmere v delavskih stanovanjih. Sodelujejo pri zdravniških pregledih obratov, delavcev, stanovanj in skupnih delavskih kuhinj. Skrbe za pravočasno presojo, ali je zdravstveno stanje mladostnih delavcev in vajencev v skladu z zaposlitvijo. Zdravstveni sveti ugotavljajo vzroke visokega odstotka delanezmožnih, zlasti v primeru kroničnih in poklicnih obolenj. Razpravljajo o morebitnih pritožbah proti zdravniški službi in skrbe, da je delavstvo pravilno poučeno o vseh važnih pojavih v delavskem zavarovanju. Prav tako obveščajo zdravnike OUZD o zdravstvenih potrebah delavstva. Svetujejo delodajalcem v zadevah socialnega zavarovanja in pri izvajanju zakonitih obveznosti glede prve pomoči ter varnosti dela v podjetjih. V delokrog zdravstvenih svetov spadata tudi zdravstvena propaganda ter skrb za okrevajoče delavce.

Ustanavljanje zdravstvenih svetov se vrši v sporazumu z delodajalci in delojemalci. OUZD skliče sestanek zainteresiranih delavcev dotične tovarne, na katerem se sporazumno določijo funkcije zdravstvenega sveta. Zaenkrat se ti sveti ustanavljajo samo v večjih tovarnah.

Zdravstveni svet sestavlja po en zaupnik delavcev, obratnih zaupnikov, delodajalca in zdravnik OUZD iz vrst uslužbencev prizadete tovarne. Sodeluje tudi oskrbnik omarice za prvo pomoč v obratu. Člani sveta so po možnosti osebe, ki so najmanj 5 let v obratu ter poznajo njegovo poslovanje kakor tudi predpise delavskega zavarovanja. Za delova-

Vsi izvoljeni rudarski zaupniki bodo poklicani na skupščino II. rudarske skupine, kjer se bo izvolilo 5 odbornikov, ti pa iz svoje srede izvolijo načelnika skupine. Zahtevamo, da se odborniki načelstva II. rudarske skupine izvolijo tudi po proporciju. Če se je uveljavil proporcijni sistem pri volitvah zaupnikov, potem mora obveljati proporcijni sistem tudi pri volitvah funkcionarjev II. rudarske skupine. Le na ta način se bodo smiselno izvajala določila navodil za volitve obratnih zaupnikov in bo dosežen tudi namen, zakaj so se vršile volitve po proporciju. Z izvolitvijo načelstva na podlagi večinskega principa bi se v nasprotju z demokratičnimi principi izločilo skoraj polovico rudarskih zaupnikov od sodelovanja v vodstvu zadruga. Rudarska zadruga bi izgubila na svojem ugledu in pomenu, ker bi polovico rudarjev odklanjalo odgovornost za njene sklepe. To pa gotovo ne bi bilo v interesu rudarjev, posebno v današnjih težkih časih ne!

nje zdravstvenih svetov skrbe poleg okoliških zdravnikov tudi nadzorni in posvetovalni zdravniki pri posameznih uradovih poslovalnicah in šef-zdravnik OUZD.

Seje zdravstvenega sveta so po potrebi, najmanj pa trikrat letno. Zdravnik OUZD se sme posvetovati s posameznimi člani sveta o rešitvi tekočih zadev tudi brez seje. Zdravstveni svet običajno ne sklepa, temveč samo svetuje, kako naj se postopa. Za evidenco o posameznih ukrepih, predlogih, pritožbah itd. služi knjiga predlogov, ugotovitev in pritožb. Vse važne listine, knjige itd. morajo biti shranjene v posebnem arhivu v bližini omarice za prvo pomoč.

Smo, ali nismo!

V »Trgovskem listu« sta priobčila dva trgovca dopise, v katerih sta se izrekla proti temu, da se je za trgovske pomočnike določila minimalna mezda 900 din na mesec. Oba trgovca izjavljata, da je minimalna mezda mnogo previsoka in da ne bo drugega izhoda, kot da pomočnike odpustita. Posebno mala trgovina je v gospodarskem pogledu tako šibka, da ne zmore previsoko odmerjenih minimalnih mezd. Obema trgovcema je sedaj v »Trgovskem listu« odgovoril tretji trgovec, ki med drugim čisto umestno ugotavlja: »Če trgovec pomočnika ne more dostojno plačati, je to znak, da ne potrebuje niti vajenca, ampak da lahko opravi vse delo sam in da mu je potreben zgolj zastojni tekač. To pa je po eni strani grdo izrabljanje, po drugi strani pa to omogoča umazano konkurenco. Naj imamo vsi trgovci enake pogoje, pa bo umazane konkurence kmalu konec in kdor zares ne more držati plačane moči, naj dela pač sam. Kot nekdanji njegovi starši, tako tudi sedaj starši njegovega vajenca dajo otroka učiti trgovine z namenom, da pride otrok do dostojnega kruha, ker bi ga sicer dali raje v tovarno, kjer takoj zasluži in ima potem tudi boljši izgled za zaslužek kot pa trgovski pomočnik. Končno mora stanovska čast tudi nekaj veljati in mora biti vsakdo stanu primerno plačan in res ne gre, da trgovski pomočnik ali prodajalka niti od daleč ne zasluži toliko, kot delavec ali delavka brez učenja ali prave predizobrazbe. Proletariata v trgovskem stanu res ne potrebujemo in če bomo pomočnike dostojno plačali, bo tudi marsikaj nevšečnega odpadlo, kar se sedaj pogosto dogaja in ne brez krivde poslodavca. Pri enaki reži bi se pa tudi pokazalo, da bi kmalu izginili razni trgovci, ki prodajajo po nemogočih cenah ravno zaradi nizke režije, ali boljše povedano, ker svojih ljudi ne plačajo primerno ali pa sploh nič. — Ali smo trgovci ali pa nismo, tretje izbire ni!

Finančni sporazum

»Hrvatski dnevnik« je poročal, da je banska uprava v Zagrebu zaključila predpriprave za posvetovanje o finančni avtonomiji hrvatske banovine. K posvetovanjem bodo menda pritegnjeni tudi zastopniki Slovencev, ker bi se na podlagi finančnega sporazuma s hrvatsko banovino uredila tudi finančna vprašanja za bodočo slovensko banovino. Istočasno se tudi poroča iz Zagreba, da Hrvatje vztrajajo na reorganizaciji socialnega zavarovanja in zahtevajo, da se Suzor razmeji, to se pravi likvidira, in da se za hrvatsko banovino ustanovi samostojen nosilec zavarovanja. Če bo do tega prišlo, likvidacija Suzorja ne bo enostavna. Računati imamo z velikimi težkočami, še prav posebno, če se bodo hrvatski zastopniki postavili na stališče, da prevzamejo za svojega nosilca zavarovanja le aktiva, kot so to zahtevali pri likvidaciji ljubljanskega Pokojninskega zavoda za nameščence na področju Dalmacije. Neznano je namreč, kdo bo prevzel pasiva... Za reorganizacijo delavskega zavarovanja se je izrekla tudi inženjerska zbornica v Beogradu. V poslovnem poročilu se je med drugim ugotovilo, da so bili rezultati centralizma v delavskem zavarovanju od leta 1922 do 1937 ti-le: uradi Suzorja na teritoriju Hrvatske so imeli primanjkljaj v iznosu 42.4 mil. din, dočim so imeli na teritoriju dravske banovine višek 13.7 mil. din in na teritoriju ostalih pokrajin v državi pa višek 61.1 mil. din. Tako so uradi na teritoriju Hrvatske, ki so industrijsko mnogo jačji od ostalih pokrajin, pokrivali svoja pasiva z aktivami drugih uradov, namesto da bi povišali prispevke za zavarovanje na svojem teritoriju. Krivično je, da se vzdržuje zajednica, od katere bi gotovi člani imeli le koristi, a drugi samo žrtve. Zato je potrebno, da se izvrši likvidacija Suzorja v Zagrebu.

Urad mesto tajništva

Delavske zbornice so vzdrževale v Beogradu Centralno tajništvo delavskih zbornic. Za vzdrževanje tajništva so prispevale zbornice 8% od celoletnega proračuna. Nova zagrebška Delavska zbornica s Centralnim tajništvom ni hotela več sodelovati. Zadnji čas ni na sejah Centralnega tajništva več sodelovala. Ostale zbornice so si prizadevale, da pridobe zagrebško zbornico za sodelovanje. Pretekle dni so se zastopniki zbornic pogajali z zagrebško zbornico, da bi se našel način za skupno sodelovanje. Razgovori so se vršili 1. marca v Zagrebu. Sklenjeno je bilo, da se obstoječe Centralno tajništvo delavskih zbornic reorganizira. Sprejet je bil »Pravilnik skupnega urada delavskih zbornic«. Urad ima mnogo ožji delokrog, kot ga je imelo dosedaj Centralno tajništvo in je tudi določeno, da ne bodo za urad zbornic prispevale zbornice več kot 6% svojega proračuna. V ravnateljstvu skupnega urada delavskih zbornic bodo imele vse grupe enako glasov, tako Srbi, Hrvati in Slovenci.

Obračun s komunisti

V Stockholmu je sedaj centrala komunistične propagande v Evropi, odkar je bilo v zadnjem času delovanje komunistične stranke prepovedano v Franciji. Sedaj je bil švedskemu parlamentu predložen predlog, da se komunistična stranka prepove in se razpuste vse organizacije, ki so kakorkoli v zvezi z njo. Predlog je bil v švedski politični javnosti sprejet z zadovoljstvom. Zveza delavskih sindikatov je naročila vsem svojim strokovnim organizacijam, da izločijo iz delavskega pokreta vse komuniste in njihove simpatizerje. Na Švedskem, kakor tudi na Norveškem označujejo komuniste kot veleizdajalce, ki so se izločili iz narodne skupnosti. Poudarja se, da se komunistična stranka slepo pokorava le moskovski internacionali, katera jo tudi gmotno vzdržuje. Komunistična stranka izrablja politične svoboščine v severnih državah za svoje javno udejstvovanje, s svojim tajnim delom pa vohuni v korist tuje države oziroma organizacije, ki ima v državi svoj sedež. Zato so člani komunistične stranke sovražniki svoje domovine, vohuni, saboterji in izdajalci.

Politični pregled

Bivši angleški minister Amery je imel nedavno govor, v katerem je obravnaval predvsem

položaj na Balkanu.

Dejal je, da je sovjetsko-nemški sporazum prvotno slabo vplival na razpoloženje balkanskih narodov, ki so mislili, da je s tem igra zanje izgubljena in da bodo morali odsej storiti vse, karkoli bi jim Nemčija ali sovjetska Rusija predpisali. Toda odločno stališče zaveznikov in junaška borba finskega naroda sta spet izpremenili razpoloženje. Balkanski narodi vidijo zdaj zgled Finske, da se tudi oni v primeru potrebe lahko uspešno bore za svojo svobodo. Posebno važna je po besedah angleškega državnika angleško-francoska vojska na Bližnjem vzhodu, ki ima nalogo, da po potrebi prepreči nemške namene v tem delu Evrope. Ni še znano, kaj hoče Nemčija. Utegnila bi seči po rumunskih petrolejskih vrelcih ali pa zasesti nova ozemlja, da jih porabi kot nekako poročstvo za primer, da pride do mirovnih pogajanj, da bi s temi ozemlji izsilila vrnitev kolonij ali pa priznanje doslej zasedenega ozemlja. Tudi smotri sovjetske Rusije na Balkanu po besedah angleškega državnika še niso jasni. Morda hoče zasesti Besarabijo, morda pa se tudi vdaja staremu snu za osvojitve Carigrada.

Po silni sovjetski ofenzivi

so se morali Finci umakniti na tretje obrambno črto,

ki poteka vzhodno od Viborga. Viborg, ki je skoro že ves porušen, še ni padel, čeprav ga sovjetske čete z vso silo naskakujejo. Viborg branijo Finci z veliko požrtvovalnostjo, da krijejo novo razporeditev finske vojske. Sovjetski napadi se nadaljujejo na vsej fronti, zlasti na Karelski ožini, a jih Finci po finskih vesteh odbijajo. Vprašanje pa je seveda, ali je tretja obrambna črta dovolj močna, da bo vzdržala sovjetski naval.

Anglija je uvedla

nadzorovanje pomorskega prevoza nemškega premoga v Italijo,

čemu je sledila italijanska protestna nota angleški vladi. V protestni noti naglašala Italija, da so s temi ukrepi ogroženi italijansko-angleški odnosi, urejeni z dogovorom leta 1938., a italijanski tisk je izvajal, da hoče Anglija s tem prisiliti Italijo, da bi si nabavljala premog v Angliji. Razen tega trdi del italijanskega tiska, da je pravi namen angleškega pritiska, prisiliti Italijo, da bi dobavljala Angliji orožje in municijo. Kakor pa se da na splošno presoditi, je seveda glavni namen angleške uvedbe nadzora pomorskega izvoza nemškega premoga čimvečja gospodarska oslabev Nemčije. Do srede je bilo že šest italijanskih parnikov z nemškim premogom odvedenih v Anglijo. Kakor je angleški minister za blokado Cross izjavil, bo sploh zadržana vsaka ladja, ki bo vozila nemški premog v tuje pristanišče. Kakor je sklepati po zadnjih vesteh, se bo spor med Anglijo in Italijo menda le mirno poravnal.

Na zapadnem bojišču

še zmerom ni bilo pomembnejših dogodkov.

Le zdaj pa zdaj pride do manjših spopadov izvidniških čet. Po vesti iz Pariza so angleška letala večkrat preletela severozapodno Nemčijo, medtem ko so francoska vršila polete nad nemškimi postojankami v ozadju Siegfriedove črte. Nemška letala pa so preletela vzhodno Francijo.

Po angleškem poročilu

so žrtve nemških podmornic in min še dalje manjše.

Pretekli teden je bilo potopljenih osem trgovinskih ladij, med njimi pet nevtralnih. Ena izmed potopljenih nevtralnih ladij je bila italijanska. Ta teden je neka nemška pod-

mornica potopila spet eno angleško trgovinsko ladjo. Iz Londona poročajo tudi, da je iz Viga v Spaniji pobegnulo šest nemških trgovinskih ladij, ki so bile tam že od začetka vojne. V Nemčijo pa je dospela le ena. Tri so Angleži zajeli in jih s tovorom pripeljali v angleška pristanišča, ena je bila poškodovana blizu norveške obale, eno pa je posadka sama potopila, preden so jo mogli Angleži zajeti. Po vesti iz Rima, so angleške vojne ladje v južnem Atlantskem morju potopile dve nemški podmornici. Ta vest z druge strani še ni potrjena. Angleško letalsko ministrstvo pa je objavilo, da so angleška letala v Helgolandskem zalivu menda potopila neko nemško podmornico.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Za kg žive teže so se trgovali v Kranju: voli I. po 6.50, voli II. po 6, voli III. po 5.50; telice I. po 6.50, telice II. po 6, telice III. po 5.50; krave po 4.50 do 5.50, teleta po 7 do 8 din; v Mariboru: voli debeli po 5 do 6.50, poldebili po 4 do 5, plemenski po 5.50 do 7, bikji za klanje po 3.50 do 4.75, krava, klavne debele, po 4 do 5, plemenske po 4 do 5, klobasarice po 2.75 do 3.25, molznice po 4 do 5, breje po 3.50 do 4.50, mlada živina po 4.50 do 6 din.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali v Kranju: špeharji po 10 do 11, pršutarji po 8.50 do 9.50; v Ljubljani: domači špeharji po 9 do 10, pršutarji po 8 do 8.50, sremski špeharji po 10 do 10.50 din.

KRMA. Na Jesenicah: sladko seno 100, slama 60; v Celju: sladko seno 100, slama 45; v Kranju: lucerna 150, seno 125, slama 75; v Ljubljani: seno 75 do 100, slama 30; v Mariboru: sladko seno 135 do 140, slama 65 din za 100 kg.

VOLNA: V Kranju: neoprana 24 do 28, oprana 34 do 38; v Radovljici: neoprana 35, oprana 45 din za kg.

KROMPIR. V Kranju 150, v Trbovljah 175, na Jesenicah 200, v Celju 175 din za 100 kg.

SIROVE KOŽE. V Kranju: goveje 12 do 14, telečje 16, svinjske 6 do 8 din kg.

MED. V Kranju 22 do 24, v Brezicah 18 din za kg.

JAJCA. V zadnjem času so se jajca pocenila in bodo seveda še cenejša. V Mariboru so se prejšnji teden prodajala po 10 do 12 za 10 din, v Celju pa so bila po 10 za 12 din.

Sejmi

12. marca: Gradec v Beli krajini, Drenovo, Sv. Jurij ob južni železnici, Turjak, Sv. Lovrenc na Dravskem polju, Vesela gora;

13. marca: Loka pri Zidanem mostu;

14. marca: Črenšovci, Muta, Sv. Vid pri Grobelnem;

15. marca: Lož, Prosenjakovci;

17. marca: Podčetrtek, Skofja Loka, Žužemberk, Frankolovo, Rečica ob Savinji, Trbovlje.

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili v devizah dne 5. t. m. (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 172.85 do 176.05 (za 213.52 do 216.72) din;

100 francoskih frankov za 97.70 do 100 (za 120.74 do 123.04) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din;

1 holandski goldinar za 23.50 do 23.88 (za 29.03 do 29.41) din;

1 belgijsko belgo za 7.48 do 7.60 (za 9.23 do 9.35) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 432 din, sedemstotno investicijsko posojilo pa je bilo po 98 do 100 din.

Drobne vesti

- Cene kožuhovini so zelo popustile. Na kožuhovinski sejma »Divje kože« na prostoru ljubljanskega velesejma v januarju so prišli tudi kupci iz Nemčije in Češke ter cene dvignili. Dosežene so bile posebno za kune zlatice izredno visoke cene. Toda drugi letošnji kožuhovinski sejma »Divje kože«, ki je bil v ponedeljek, ni tako uspel, ker ni bilo tujih kupcev. Domači kupci seveda niso plačevali takšnih cen kakor zadnjič. Lisičje kože so kupovali le po 100 do 140 dinarjev, medtem ko so na prvi dražbi »Divje kože« plačevali za posebno lepo blago do 180 din. Za kune zlatice, ki jih gre letos največ v Ameriko, je padla cena v zadnjih 14 dneh za celih 10 odstotkov. Kune zlatice, ki jih je bilo kakih 70 kosov, so zdaj plačevali le po 1000 do 1200 dinarjev, medtem ko so pri prvi dražbi plačevali za posebno lepo blago tudi po 1700 dinarjev. Enako so padle tudi cene kunam belicam. Na ponedeljski dražbi so prodali kakih 25 belic po 600 do 700 din. Pri prvi dražbi pa so plačevali najlepše belice tudi po 900 din. Dihurje so tudi to pot plačevali po 100 do 140 din, približno tako kakor zadnjič. Vider je bilo le malo in še te ne posebno lepe. Dosegle so ceno 350 do 440 din. Pri zadnji dražbi pa je bila lepa vidra plačana s 600 dinarji. Jazbeci so padli od 75 na 70 din, divje mačke od 14 na 40 din, veverice pa so pocenile od zadnje dražbe do danes od 14 na 11 din. Kože divjih zajcev so obdržale ceno 10 din. Pripomniti pa je, da se mnogo denarja zapravi prav s tem, ker se premalo pozornosti posveča ohranjenju zajčje kožuhovine. Mnogi se čudijo, da polhi nimajo prave cene. V zadnjih letih je bilo pri nas malo polhov. V pretekli jeseni pa so se kar naenkrat spet pojavili. Naši polharji so zadnje jesen nalovili mnogo polhov, toda bili so sami mladiči, katerih kožuhovine trgovci ne marajo.

- Dva nova sejma v Blagovici. Banška uprava je dovolila v Blagovici dva nova sejma za goved, konje, svinje in drobnico, ki bosta vsako leto 11. marca in 28. oktobra.

- Izplačilo izseljenskih vlog. Vlada je izdala uredbo, po kateri bodo za račun države izplačane vloge izseljencev v tistih denarnih zavodih, ki so šli v konkurz v času od 1. januarja 1925. pa do 3. februarja 1. 1931. Prošnje za izplačilo izseljenskih vlog je treba vlagati pri Poštni hranilnici. Tisti, ki prosijo za ta izplačila, bodo morali dokazati, da so v času, ko so denar vložili, bili izseljeni.

Novice

* Volitve delavskih obratnih zaupnikov v Trbovljah in Zagorju. V nedeljo so bile volitve delavskih obratnih zaupnikov pri rudnikih v Trbovljah in Zagorju. V Trbovljah je bilo vloženi kar pet list. Največ glasov je dobila socialistična lista, za katero je glasovalo 664 rudarjev in ki ji je s tem pripadlo 5 zaupnikov. Levičarska lista je dobila 549 glasov in tudi 5 zaupnikov, krščansko-socialna lista 467 glasov in 4 zaupnike. Narodna strokovna zveza 118 glasov in 1 zaupnika in Jugoras 161 glasov in 1 zaupnika. V Zagorju so bile vložene samo tri liste. Kot najmočnejša je iz volitev izšla lista narodnega delavstva, ki je dobila 267 glasov in 7 zaupnikov, socialisti so dobili 170 glasov in 4 zaupnike, krščanski socialisti pa 89 glasov in 2 zaupnika.

* V Vojvodini so prevelika posestva. Minister za kmetijstvo dr. Čubrilovič je na shodu v Subotici govoril o sporazumu in hvalil dr. Mačka ne samo kot velikega pobornika za pravice hrvatskega naroda, temveč tudi kot čuvarja državnih koristi. Sporazum po njegovih zagotovilih ni ustvaril novih mej v državi in jih tudi ne bo. Država ni nikjer ogrožena. Dalje je dr. Čubrilovič izjavil, da bo zahteval od vlade pooblastilo za izdajo novega zakona, ki bo spreminil zdajšnje predpise, koliko sme največ znati zemljiška posest, kajti samo v bogati

Vojvodini je nad 30.000 ljudi, ki sploh nimajo nobene zemlje. Naposled je naglasil, da bodo oblasti trdo stopila na prste tistim ljudem, ki bi rovarili ali pa bi se upirali plačevati davek.

* Milijon kmetijskih delavcev v Jugoslaviji za boljše mezde. Te dni je bil v Novem Sadu shod Jugoslovenske zveze kmetijskih delavcev. V poročilu je ugotovljeno, da je v naši državi okrog enega milijona delavcev, ki se preživljajo s kmetijskim delom kot dni-narji. Njihova plača znaša letno povprečno 3000 do 4000 dinarjev. Razen tega niso tudi zavarovani za primer bolezni in onemoglosti ter ne spadajo pod nobeno delavsko ustanovo. Na podlagi teh ugotovitev je bila sprejeta resolucija z zahtevo po uredbi, da z njo zagotove kmetijskim delavcem primerne mezde, ustrezajoče njihovim življenjskim potrebam.

* Za zdravstveno prosveto ob severni meji. Higijenski zavod v Ljubljani prireja s pomočjo Društva prijateljev Slovenskih goric po zahodnem delu dravogradskega sreza potujočo higijensko razstavo, združeno s predavanji zdravnikov in zaščitnih sester. Predvaja tudi poučen film o zdravstvu. Zaščitne sestre obiskujejo kmečke in delavske matere na domovih in jim dajejo nasvete o negi dojenčkov in bolnikov. Ob tej priliki tudi dajejo ubožnim materam potrebščine za nego dojenčkov in majhnih otrok. Obleko in perilo pa dajejo tudi siromašni mladini.

* Zamenjava starih 50 dinarskih kovancev na poštah. Po nalogu poštnega ministrstva bodo vse pošte v državi zamenjavale stare 50 dinarske srebrne kovance, ki so bili 16. februarja vzeti iz prometa. Tako bo dana možnost, da vsi, ki imajo še take kovance, te brez kakšnih težav zamenjajo. Pošte bodo zamenjavale stare 50 dinarske kovance do 16. avgusta letos.

* Smrt kraškega vinogradnika. V starosti 80 let je te dni v Tomaju na Krasu umrl posestnik in bivši trgovec g. Jože Kjuđer. Pred vojno je imel trgovino, po vojni pa se je čisto posvetil vinogradništvu in je bil v zadnjih letih tudi kletar Vinarske zadruge v Tomaju. V tem svojstvu je storil mnogo koristnega za soobčane, katerim je pomagal pri trgovini s kraškim teranom. Bil je velik prijatelj slovenske besede in domače pesmi. Pokojniku blag spomin, svojcem naše sožalje!

* Smrt uglednega rojaka v Nabrežini. V Nabrežini pri Trstu je umrl v visoki starosti

84 let g. Josip Caharija, posestnik in industrijec. Z njim je legel v grob zadnji treh bratov znane Caharijeve družine, ki so si z marljivim delom pridobili lepo imetje. Rajni je imel že pred vojno lepo razširjeno industrijo marmorja. Pošiljal je kamnoseške izdelke iz svojih kamnolomov v vse večje kraje Avstro-ogrsko, v Bolgarijo in v Rumunijo. V Egiptu je imel s svojim pokojnim bratom veliko kamnoseško industrijo kraškega marmorja. Žal, tudi njemu ni prizanesla vojna vihra, ki mu je povzročila neprecenljivo škodo. Po vojni je moral kakor vsi drugi pričeti na novo orati ledino. Bil je mož kremenitega značaja. Za njim žalujejo tri hčerke in sin. Otroke je vzgojil v narodno zavednem duhu in so vsi poročeni v Jugoslaviji. Naj mu bo lahka domača zemljica!

* Sredpostni sejem v Celju brez kramarjev. Te dni bi bil moral biti v Celju običajni sredpostni kramarski sejem. Mestna občina je dopustila samo živinski sejem, kramarskega pa je odpovedala, ker ji je baje zmanjkalo denarja za odstranitev snega s trgov in ulic. Na sejem pa je kljub odpovedi prispelo več kramarjev iz Ljubljane, Slovenjega Gradca, Braslovca in celjske okolice, ker niso vedeli, da je bil kramarski sejem odpovedan. Tudi mnogo kupcev je prišlo. Šele v Celju so prodajalci in kupci zvedeli, da je kramarski sejem odpovedan. Ljudje so glasno dajali duška svoji nejevolji.

* Politični hujšakači so požrli milijone. Kmetijska podružnica za Beograd in vračarski srez je imela nedavno občni zbor. Med slučajnostmi je neki kmet vprašal, kaj je bilo z onimi stotisoč dinarji, ki jih je dala banovina iz sklada za zavarovanje posevkov pred točo. Denar je bil izplačan vračarskemu srezu pred zadnjimi volitvami v narodno skupščino. Toda kmetje niso od celotne vsote videli niti beliča. Na kmetovo vprašanje je odgovoril predsednik podružnice dr. Dragiša Nikolić takole: »Ne samo vračarski srez, temveč tudi drugi srezji so dobili iz omenjenega sklada v svrhu kmetijskega napredka več milijonov dinarjev. Toda ves ta denar je bil razdeljen med politične hujšakače, ne pa med poštene kmetovalce. Pri delitvi tega denarja sploh niso bili vprašani za nasvet ne kmetijski strokovnjaki, ne kmetijske ustanove.

* Meningitis (nalezljiva otrplost tilnika) popušča. V prejšnjih dveh mescih se je v mnogih krajih naše države pojavila kužna bole-

zen meningitis. Ker je sprva kazalo, da se bolezen močno širi, je izzvala seveda precej razburjenja. Iz zdravniških vrst pa opozarjajo, da meningitis v današnjih okoliščinah ni tako nevaren, ker imamo tudi v naši državi na razpolago dovolj sredstev za zdravljenje. Higijenski zavodi, zdravstveni domovi in bolnišnice razpolagajo z dovoljnimi količinami seruma, ki zanesljivo učinkuje, če se pravočasno uporabi. V preteklem mescu je bilo v vsej državi 435 obolenj. V dravski banovini je bilo 24 primerov meningitisa, od tega v celjskem srezu 6, v črnomeljškem 1, v gornjegrajskem 1, v kamniškem 3, v konjiškem 1, v kranjskem 1, v laškem 1, v ljubljanskem 1, v ljutomerskem 1, v murskosoboškem 1, v radovljiškem 1, v slovenjgraškem 2, v škofjeloškem 1, v šmarskem 2 in v Ljubljani 1. Zaradi storjenih ukrepov meningitis nazaduje.

* Zakaj primanjkuje mila. V mnogih krajih države zadnje čase čedalje občutnejše primanjkuje mila. Zagrebški zavod za preučevanje kmečkega in narodnega gospodarstva si je nadel nalogo, da preišče vzroke pomanjkanja mila v naši državi. Zavod bo sklical v ta namen velik posvet. Po izjavi direktorja zavoda dr. Bičanića nam primanjkuje mila predvsem zato, ker moramo uvažati loj, a uvoz surovin je zdaj zelo otežen. Naši državi bi pa nikakor ne bilo treba uvažati loj, saj imamo mnogo goveje živine. Če bi živino klali doma in izvažali meso, bi imeli loja več ko dovolj.

* Iz Legije koroških borcev. V nedeljo 10. t. m. bo ustanovni občni zbor krajevne organizacije Legije koroških borcev v Skoplicah. Vabimo borce, da se polnoštevilno udeležijo zborovanja, na katerem bo poročal o smotrih društva zastopnik glavnega odbora iz Ljubljane. — Članstvo krajevne organizacije v Mežici obveščamo, da bo redni občni zbor 10. t. m. v Stoparjevi gostilni ob 10. dopoldne. — Članstvo krajevne organizacije v Litiji iz okoliša Zagorja ob Savi bo imelo informativni sestanek v Zagorju. Podrobna navodila prejmejo člani po svojem poverjeniku.

* Koledar »Kmetovalca«. Uprava »Kmetovalca« je razposlala s februarso številko vsem naročnikom brezplačen mesečni stenski koledar. Ta koledar predstavlja med Slovenci novost, ki bo gotovo zbudila dosti zanimanja. Na mesečnih listih so namreč po kmetijskih panogah razvrščeni opravki v gospodarstvu, ki naj jih kmetovalec v tem mescu izvrši. Za posebno važna dela v gospodarstvu

Paul Keller

17

DOM Roman z gora

Poslovenil B. R.

»Da, morda je bolje; morda bi bilo sramota za vas, če bi se z menoj peljali.«

»Gospod Bukovnik!«

»Kaj me tako gledate? Saj je res takol! Nihče na vasi ne mara ničesar od mene, ne usluge, ne prijateljstva. Kakor izobčenec sem!«

»Gospod Bukovnik! Ne recite tega! Z vami se bom peljal!«

»Lota, hvaležen sem vam!«

Pomagal ji je na voz in še sam potem sešel na svoj prostor. Z drhtečimi rokami je yzel vajeti. Samo en sedež je bil na vozu. Tesno drug zraven drugega sta sedela. Dolgo sta se peljala po cesti in ne on, ne ona nista našla besede. In majsko solnce se je smejal, konjiček pa je počasi stopal po cesti.

Še nikoli ni bilo mlademu Bukovniku tako pri srcu. Da, kar prepolno je bilo njegovo srce. Toda njegova usta niso našla niti najbolj borne besedice. Naposled se je le zbral:

»Povedati mi morate še, gospodična Lota, ali ste bili zaradi šopka hudi name.«

»Da, takrat sem se zelo jezila. Toda zdaj vem, da ga niste vi zagnali stran.«

»Ne, res ne. Še danes bi ga rad imel.«

»Tisti ubogi šopek?«

»Da, kajti takrat so bili še boljši časi. Takrat še nisem bil tako osamljen.«

»Ali se vam zdi, da ste osamljeni?« ga je tiho vprašala.

»O, Lota, saj ne veste, saj se vam niti ne sanja ne, kaj se pravi živeti tako, kakor živim jaz.«

»Saj imate vendar sestro in dobre prijatelje!«

»Da, to vem in tudi cenim, toda to je pre malo za vsa ta dolga leta. Vidite, nečesa mi manjka: nekoliko zaupanja, nekoliko prijaznosti drugih ljudi.«

Molčala je.

Boleče jo je pogledal. Potem je hlastno rekel:

»In vendar vam prisežem, Lota: nedolžen sem bil pri tisti nesreči in moj rajni oče tudi!«

Globoko jo je pretreslo. Tiho mu je odgovorila:

»To vem in sem tudi zmerom tako mislila.«

»Lota, dobri stel!«

Stisnil ji je roko. Nekaj časa je njeno rolo trdno držalo, potem se je ustrašil in jo spustil.

Spet sta se precej dolgo molče peljala, potem pa je Lota rekla:

»In kako mislite, da se godi meni?«

Iskal je odgovora. Spomnil se je njenega očeta — pijanca, brata — bebca, in zavedel se je, da je tudi ona uporno zapuščena.

»Da, dobro vem, slutim, boli me, Lota, toda ljudje na vasi vas vendar spoštujejo.«

»Ljudje na vasi! Če bi imela pravi dom, ne bi potrebovala ljudi z vasi. Ne maram jih.«

Tedaj se je zavedel razlike med njo in sabo.

»Lota, misli, da oba nisva srečna. Oba ima-

va hišo kjer prebivava, pa vendar nimava doma.«

Pogledala ga je. Takšne misli so jo že pogosto obhajale; samo te jasne oblike jim ni mogla dati.

»Da,« je rekla, »prav imate!«

Potem sta govorila o otroških dneh, o tistih zlatih časih, ko sta bila še srečna, ko sta še oba imela dom.

Pri tem sta pozabila svoje težave, in časih sta se bežno spogledala — tako, kakor človek z drhtečim srcem gleda staro srečo, ki se je vrnila. Oba sta rdela in v očeh jima je blestel tiho upanje.

Pot je šla zdaj skozi gozd. Oba sta umolčnila.

Časih je svignila lisa luči na zasenčeno pot, in v daljavi nekje se je iskriilo.

Čisto počasi sta se vozila po cesti in gledala predse. Potem je Henrik opazil ob robu ceste šmarnice. Skočil je z voza, odtrgal tri, štiri, in jih ji dal.

»Saj nisva sovražnika, Lota!« je tiho rekel.

»Ne, ne, Henrik!«

In potem sta se peljala spet dalje po zelenem, pomladanskem gozdu, ki je gledal njuno cvetoče prijateljstvo. Dva pisana, čudna metulja sta se igrala v zraku pred njima; lovila sta ju s pogledom, njune roke pa so se ujele.

Kako dobro jima je to delo. Doma sta bila. Na tem malem vozu je bil njun dom.

Ko pa sta prišla na jaso in zagledala od daleč hiše, sta se zdrznila pred žarko, vročo svetlobo. Zavedela sta se, da morata spet iti na tuje.

Prišel jo je za roko.

so na drugi strani priobčena še podrobnejša navodila in prikazane so tudi slike raznega koristnega kmetijskega orodja. Koledar je okusno izdelan. Uredništvo Kmetovalca je ta koledar izdalo z namenom, da bo naročnike lista skozi vse leto opominjal na važnost strokovnega izobraževanja po štvu, posebno »Kmetovalcu«. Važnost koledarja bodo gotovo spoznale tudi razne prosvetne ustanove, ki širijo med narodom strokovno kmetijsko izobrazbo. Zato bi ga naj imele vse ljudske in nadaljevalne kmetijske šole na podeželju, ker jim bo koristen pripomoček pri razporeditvi učne snovi. Ta koristen koledar prejme brezplačno vsak naročnik »Kmetovalca«. Ker znaša naročnina za »Kmetovalca« le 25 din letno, si naj list naroči vsak napreden kmetički gospodar.

* **Nove pošte v Sloveniji.** Poštni minister dr. Torbar je podpisal odlok, s katerim se odpirajo nove pogodbene pošte v Prežganjah pri Litiji, v Uršnih selih pri Toplicah in v Šmihelu pri Novem mestu.

* **Delavke iz Poljske na Koroškem.** Na Koroškem so že delj časa dekleta s Poljskega kot pomožne delavke pri raznih gospodarstvih, predvsem po gostilnah in na večjih kmetijah. Tudi nekaj moških delavcev s Poljskega je že nekaj tednov na Koroškem. Delavci in delavke iz Poljske, ki so prišli s transporti, so bili dodeljeni skoro izključno nenaškemu delu dežele, od zadnjih transportov pa nekaj tudi slovenskim krajem. Postopek pri dodeljevanju delovnih moči je v kratkem tale: Kdor je v zadregi zaradi delovnih moči, predvsem če so bili njegovi delavci vpoklicani v vojsko, javi svojo zadrego delovnemu uradu. Če je povpraševanje dovolj veliko, da je za kritje potreb potreben cel transport, se dotičnemu delovnemu uradu dodeli skupina delavcev in delavk. Ko prispe transport, si zanimanci vsak po svojem okusu in potrebi izberejo svoje delovne moči.

* **Smrtna kosa med koroškimi rojaki.** V Podgradu je umrla ga. Marija Nageletova. Bila je iz ugledne Janežičeve rodbine v Lešah in je slovela po svoji narodni zavednosti in po dobrem značaju. Na zadni poti jo je soredljala velikanska množica ljudstva. — Nekaj dni zatem je odšla v večnost 22-letna Marta Lipejeva iz Leš. Bila je vneta sotrudnica v Slovenskem kulturnem društvu. — V Škofičah so pokopali zavednega

slovenskega moža Kordeža iz Holbič. Pokojnik je bil dolgo let član Slovenskega prosvetnega društva in je tudi svoje otroke vzgojil v narodnem duhu. Svoje dni je bil načelnik krajevnega šolskega sveta in vnet narodni borec. — Na Obirskem je izgubila svojega gospodarja ugledna Kozamurnikova hiša. Rajniki je bil zelo dober mož. Kot zaveden Slovenec je vzgojil tudi svojo družino, da ceni in spoštuje svoj narod in materino besedo. — Vsem pokojnim naj bo domača zemlja lahka!

* **Konec kuluka na Hrvatskem.** V Zagrebu so meščani dolžni občini osem milijonov in banovini 14 milijonov dinarjev na neplačanem kuluku. Od tega najbrže ne bosta prejeli ne dinarja niti mesto, niti banovina. Doslej je bilo izvršenih na račun zaostankov kuluka 13.000 odpisov. Računajo pa, da bo treba še 30 do 40.000 dolžnikom kuluka odpisati njihov dolg. Banska oblast banovine Hrvatske je pred kratkim sploh ukinila plačevanje kuluka z utemeljitvijo, da je povsem neprikladen način obdavčenja prebivalstva, ki je zbujal med občinstvom samo nezadovoljstvo in pritožbe. Zato je razumljivo, da tudi zaostalega kuluka ljudje ne bodo plačali.

* **Brezplačno uporablanje živine in voz, odkupljenih za vojne svrhe.** Minister za vojsko in mornarico je izdal dva pravilnika o načinu odkupa živine in voz in o postopanju z odkupljenim materialom. Prvi pravilnik obsega postopek pri odkupu potrebnega števila živine, voz in raznega materiala. V drugem pravilniku je predpisan postopek z odkupljeno živino in vozovi, ko prestane potreba za uporabo pri aktivnih edinicah. Ko živina in vozovi pri aktivnih edinicah ne bodo več potrebni, se bo predvsem izpolnilo stanje pri kadrskih edinicah. Kolikor pa bo še na razpolago živine in vozil, jih bo mogoče dati ljudstvu v brezplačno uporabo. Pravico do brezplačne porabe vojaške živine bodo imeli v prvi vrsti zadrugiški živinorej-skih zadrug in kmečki posestniki, ki imajo refo konj in ki imajo možnost, da bodo prejete živali redili. Vsi, ki bodo dobili živino in vozila, bodo imeli pravico, prejeta živino uporabljati za posle, ki ne bodo škodljivo vplivali na vojno sposobnost živali.

* **Za naše izseljence.** Našim izseljencem, zaposlenim pri kmetijskem delu in v industriji v Nemčiji je na podlagi odloka nemškega kmetijskega ministrstva dovoljeno po-

šiljati na mesec domov do 50 mark prihrankov. To dovoljenje pa velja samo za delavce, ki so odpotovali v Nemčijo s predpisanimi listinami.

* **Mariborski živinski in svinjski sejem do nadaljnjega spet ukinjen.** Ker je bila ugotovljena slinavka in parkljevka pri sedmih govedih, je mestno poglavarstvo v Mariboru na podlagi živalskega kužnega zakona odredilo tole: Del mesta, ki je med Slovensko ulico, Gledališko ulico, Barvarsko ulico in Slomškovi trgom, se smatra za okuženo ozemlje in je vse potrebno ukrenjeno, da se bolezen ne razširi. Ostalo mesto se smatra za ogoženo ozemlje in veljajo zanj tele odredbe: Zabranjen je promet s parkljarji (govedi, svinjami, ovcami, kozami). Izvrši se pregled vseh parkljarjev v mestu. Trgovina z živino je na področju mestne uprave prepovedana. Izvzeto se bodo dajala dovoljenja od primera do primera. Hlevi se stavijo pod zaporo. Kokoši morajo biti zaprte na dvoriščih in se ne smejo puščati na cesti. Živinski in svinjski sejmi so do nadaljnjega ukinjeni. Vsakdo je dolžan vsako sumljivo obolenje živine prijaviti mestnemu veterinarskemu uradu. Dostop goveje živine tudi v vprego v mesto je prepovedan. Pripuste se v mesto samo oni parkljarji, ki imajo na živinskem potnem listu opombo: »Za takojšnji zakol v mestni klavnici«. Živali v mestni klavnici se morajo takoj sproti poklati. Prepovedano je odvažanje vseh predmetov, s katerimi se slinavka lahko prenaša iz mestnega območja, tako seno, slame, kož, volne, gnoja. Slaninarjem je dostop v mestno klavnico prepovedan. Kršenje teh odredb se bo kaznovalo po živalskem kužnem zakonu.

* **Rekruti, rezervisti in njih starši, pozor!** Z nestrokovnjaško izvršeno prošnjo sta izgubljena čas in denar. Zato ne nasedajte vsakomur s tako važno zadevo. Obrnite se le na koncesionirano in strokovno preizkušeno pisarno kapetana Franca Pera (Ljubljana, Maistrova ulica 14), ki vam pove, ali je prošnja sploh izvedljiva ali ne. Če je izvedljiva, vam za malenkosten znesek vložijo prošnjo in uredi zadevo. Ne zamujajte časa in hitite z zadevo! Za odgovor priložite znamko za 6 din.

ADVOKAT DR. SLAVKO JANC

naznanja, da je otvoril v Ljutomeru svojo odvetniško pisarno.

»Lota, če bi lahko časih kdaj govorila, — samo časih, — bi bil srečen.«

»Saj ni mogoče!«

»Mora biti mogoče, Lota! Bodiva spet prijateljica!«

»Hoj, hoj, hoj!«

Bebec je skočil iz gozda. V roki je imel velik škronicelj, poln hroščev.

Oba sta se prestrašila in tudi bebec je presenečen obstal. Na stečaj je odprl usta.

»Pet grošev in pes!« je zakrutil. To so bile edine besede, ki so mu prišle na misel, kadar je videl koga izmed Bukovnikovih.

»Moj brat! Joj, moj brat!«

Tudi Henriku je bilo nerodno.

»Lota in ... Pet grošev in pes, velik pes!« je iznova kričnil bebec.

»Spustite me, da stopim na tla, gospod Bukovnik, — govoriti moram z njim!«

Henrik je ustavil konja. »Ostanite, Lota! Gustav, poidi sem!«

»Saj nisem neumen. V ogenj me boš vrgel. Zapri me boš. In velik, velik pes!«

»Moram na tla, gospod Bukovnik, — moram stopiti k njemu! Z bogom! Saj ne veste —«

»Kdaj se spet vidiva, Lota?«

»Ne vem! Izpustite mojo roko, stopila bom na tla!«

Bebec se je med tem zahrbtno približal in iznenada zagnal konju škronicelj s hroščem v glavo. Konj se je vzpel kvišku in oddirjal, Lota, ki je prav tedaj stopala z voza, pa je kričnila in omahnila na cesto.

Z močjo obupanca je Henrik po dolgem boju ustavil drgetajočo žival in stekel nazaj.

Bercetova Lota je ležala na tleh. Zadnje

kolo ji je šlo čez levo nogo.

»Lota, za božjo voljo, kaj se je zgodilo?«

»Nogo — nogo imam povoženo. Moj bog, omotica se me loteva —«

»Lota, ljuba Lota!«

Prijel je njeno nogo; iz čevljev ji je tekla kri. Dvignil je dekle in jo položil na voz. Bebec pa je v grozi obstal in kričnil:

»Kri, kri!«

In zbežal je v gozd.

Oprezno je položil Henrik ranjenko na sedež. Zazeblo ga je.

Prav na istem kraju je pred leti Matija Bernik naložil na sani njegovega umirajočega očeta.

»In zdaj je prav tako kakor takrat moral voziti proti domu.«

»Henrik!«

Tesno se je pritiskala k njemu.

»Lota, Lota! Ljuba Lota!«

Izgubila je zavest. Privil jo je k sebi in položil njeno desno roko na svoje rame. Z levico je držal vajeti.

Tako blede in lepa je bila in tako težko je dihala, toda ne teže kakor mladi Bukovnik. Ni mogel odtrgati pogleda od njenega sladkega, bledega obraza. Potem se je sklonil k njej, hlasno, plašno, in jo poljubil na ustnice. Nekaj kakor blažena groza ga je pretreslo. —

Ko se je pripeljal blizu doma, je zagledal na vrtu dva človeka. Matijo in Liziko.

Gledala sta po cesti. In zdaj sta ga opazila. Roke sta držala nad očmi, da bi ga bolje videla. In zdaj sta stala tam negibno kakor dva kipa.

Toda iznenada je prišlo življenje v oba. Razburjeno sta se začela pogovarjati, kaza-

la na Henrika. Iznemada se je Lizika obrnila in zbežala v hišo.

Matija Bernik pa je šel počasi proti najbližjemu drevju.

Henrik je vse to dobro videl, pa se mu je zdelo, kakor ga ne bi prav nič brigalo. Samo prikimal je v pozdrav in se peljal mimo Matije proti Bercetovi hiši.

Dve dekli in stara gospodinja so gledale skozi kuhinjsko okno in so potem kriče prihitele na cesto. Henrik jim je na kratko povedal, kaj se je zgodilo, in jim izročil Loto. Potem je vrašal po Bercetu.

Ta je sedel v gostilniški sobi in spal. Za dopoldne se je nanič.

Henrik ga je udaril po rami. Tedaj je gostilničar odprl oči, zagledal mladega Bukovnika in nekaj zagodel.

»Ne prestrašite se, gospod Berce. Nesreča se je zgodila. Gospodična Lota se je nekaj časa peljala z menoj, in ko je hotela stopiti z voza, je Gustav splašil konja. Tedaj je padla in kolo ji je šlo čez nogo.«

Berce ga je gledal, kakor ga ne bi bil razumel.

»Gospod Berce, takoj se mora kdo peljati po zdravnika!«

»Po — zdravnika?«

Henrik je videl, da je stari gostilničar pijan.

»Da, ne smete zapravljati časa! Čujte, gospod Berce, jaz pojdem sam po zdravnika. Ali ste slišali?«

»Da — po zdravnika —«

Henrik je bil že zunaj. Gospodinja je zabičnila, da mora Loto zelo oprezno sezuti in ji polagati na ranjeno nogo mrzle obkladke. Da bo on kmalu pripeljal zdravnika.

* **Mezdno gibanje v Guštanju.** Že od decembra je delavstvo guštanske jeklarne v mezdnom gibanju. Zaradi draginje je zahtevalo delavstvo 20-odstotno zvišanje mezd. Po posredovanju sreskega načelstva v Dravogradu je bilo doseženo komaj 10odstotno povišanje z veljavnostjo od 15. januarja dalje. Sporazum ni bil ugodno sprejet, ker so se cene medtem še dalje dvignile. Kaže, da tuji mogotci naše delavstvo izigravajo.

* **Neprevidnost vzrok smrti.** Nedavno ponoči je pri stavbeniku Nassimbeniju v Mariboru zaposlena 21-letna kuharica Roza Niklova pozabila zapreti plin v kuhinji. Legla je potem k počitku v svoji sobici, ki je tik kuhinje, zjutraj pa so jo našli v postelji mrtvo.

* **Namesto vrane je ustrelil sebe.** 25letni vinar Štefan Kranjc od Sv. Jakoba v Slovenskih goricah je naperil puško proti vrani. Pri tem je naslonil puško na drevo. Nesrečno naključje pa je hotelo, da se je puška sprožila in je šel izstrelek nesrečnemu Kranjcu tik pod srce. Prepeljali so ga v bolnico.

* **Smrt zaradi nesrečne ljubezni.** Te dni se je v stanovanju svojih staršev na Jesenicah ustrelil 24letni tvorniški delavec Ludvik Mikel. Ludvik je bil v zadnjem času zelo zaljubljen v neko natakario in se je hotel z njo tudi poročiti, toda dekle mu ni vracalo ljubezni. To ga je tako potrla, da je videl izhod samo v smrti. Bil je marljiv mladenič. Bodi mu ohranjen lep spomin!

* **Strašna nesreča iz istrskemu rudniku.** Pred dnevi je raški rudnik v Istri zadela grozna nesreča. V globini 280 m je nastala eksplozija, ki je ubila preko 60 delavcev, nad sto jih je pa hudo ranila. Zamena, ki je bila pravkar nastopila delo, je štela sto ljudi. Prav po naključju je ob nenadnem poku večini uspelo zbežati v sosedne rove in uteči smrti. Kako je eksplozija nastala, še ni ugotovljeno. Vse rudniško delavstvo je takoj po nesreči pod vodstvom inženirjev in delovodij šlo na reševalno delo. Vsa požrtvovalnost pa ni mogla zmanjšati visoko številno smrtnih žrtev, pač pa se je posrečilo spraviti še pravočasno mnogo hudo ranjenih v bolnišnico oskrbo. Med mrtvimi je mnogo domačinov Istrijanov, zato je nesreča še bolj pretresla ljudstvo.

* **Do smrti se je opekla.** V Osredku pri Vranskem je 49-letna žena vojnega invalida Ana Reberskova stala pri močno zakurjenem štedilniku. Nenadno pa si ji je vnela

obleka. Reberskova je dobila opekline po glavi in rokah. Prepeljali so jo v celjsko bolnišnico, kjer je po hudem trpljenju umrla.

* **Domačija je zgorela posestniku Ivanu Pernatu iz Zgornje Gorice pri Račah.** Z zgradbo vred so postali žrtve plamenov tudi krma, kmetijski stroji in drugi predmeti.

* **Požar.** Nedavno ponoči je nastal ogenj v Malem Cirkniku v hiši posestnika Ramovža Karla. Ogenj je prišel iz peči, kjer je hišna gospodinja sušila drva, ki so se vnela. Požar se je tako hitro razširil, da sta se zakonca, ki sta bila že spala, komaj rešila skozi gorečo vežo.

* **Smrtna nesreča pri skladanju hlodov.** V Zgornjem Brniku je skladal hlode 63-letni Jelar Janez, znani krovec hiš s slamo. Pa ga je neki hlod tako zelo pritiskal, da je čez dva dni umrl v ljubljanski bolnišnici.

* **S sanmi se je zapeljal v smrt.** Nenavadna smrtna nesreča se je pripetila nedavno na strmi cesti, ki veže Gornjo in Spodnjo Muto. 26letni kovač Jožef Kos je nameraval prepeljati meter drv na ročnih saneh z gornjega dela vasi v spodnjo. Cesta je zelo strma in je bila te dni vsa zaledenela. Kos se je za šalo vsedel na sani in se mislil z drvimi vred peljati v dolino. Vozilo pa je dobilo na ledu tako brzino, da ga je na ovinku vrglo s ceste. Kos je priletel z vsjo močjo v železno ograjo in obležal nezavesten. Prenesli so ga domov in poklicali zdravnika, ki mu pa ni mogel pomagati. Ubožec je kmalu umrl.

* **250.000 din za zapeljano dekle.** Ze pred dvema letoma je bila v Beogradu razprava proti inž. Svetozaru Stojanoviću, ki je bil zapeljal, nato pa pognal v obup mlado dekle Milo Dimitrijevičevu, da je izvršila samomor. Dogodek je razburil ljudi toliko bolj, ker je na sodno zaslišanju obtoženca prihitel oče nesrečnega dekleta in na zapeljivca streljal. Sodišče je takrat obsodilo Stojanoviča na deset mesecev strogega zaporu, mati pokojne Mile pa je tožila tudi za odškodnino. Zahtevala je odškodnino v znesku milijona dinarjev. Sodišče je zdaj zaključilo ta proces in je prisodilo Dimitrijevičevi 250.000 dinarjev.

* **Požigalec v Savinjski dolini.** Nedavno je nastal ogenj v župnijskem gospodarskem poslopju v št. Petru v Savinjski dolini. Od poslopja z zgradbo vred je ostalo le zidovje. Zgorelo je seno, slama in mnogo žita. Posrečilo se je rešiti le živino. Ljudje so ugrabili, kako je ogenj nastal, a ko je kmalu no

tem požaru začel greti še župnijski kozolec, ni nihče več dvomil, da je bila na delu kločinska roka požigalca. Pred mesecem je na enak način nastal ogenj v gospodarskem poslopju posestnika Parfanta. Orožniki so uvedli preiskavo.

* **Radvanjska strahovalca obsojena.** Lani sta izvršila v Radvanju in okolici več vlovov in tatvin neki Ivan Krček in Franc Kovačič. Te dni sta bila oba obsojena pred mariborskim okrožnim sodiščem: Krček na osem mesecev strogega zaporu, Kovačič pa na dve leti.

* **Konec roparja Heriča.** Lani februarja je pobegnil iz subotičkih zaporov nevarni vlomilec in ropar Herič. Pred nedavnim pa so bili ptujski orožniki obveščeni, da se je omenjeni Herič potikal po Mestnem vrhu. Zato je ptujski orožniška postaja od Sv. Urbana poslala na Mestni vrh patrolo, ki je v Plojevem hlevu zagledala razbojnika Heriča in ga pozvala, naj se vda. Razbojnik Herič je potegnil revolver in ustrelil proti orožnikom, toda k sreči ni nikogar zadel. Prišel je bežati, orožniki pa so tudi uporabili orožje. Že po prvem strelu je padel razbojnik Herič smrtno zadet. Tak je konec tega nevarnega roparja in vlomilca, ki je strahoval v družbi s svojimi pajdaši vse kraje od Ptujja čez Središče tja do Strigove. Ljudje si bodo zdaj zelo oddahnili.

* **Za njen denar si je kupil motorno kolo.** Ivanka Hrašovčeva iz Slatine Radencev se je na vožnji v Mariboru spoznala s trgovskim zastopnikom Egonom Turkom, ki je imel že večkrat opravka s sodiščem. Povabil jo je k svoji materi na dom, kjer je prenočila in ostala nekaj dni. Med tem časom ji je Turk izvalil hranilno knjižico, ki se je glasila na 7000 din. 2000 din sta takoj dvignila, potem pa sta založila knjižico za novo motorno kolo, katerega je Turk kupil. Češ da ga na svojih trgovskih poslih potrebuje in da se bo Hrašovčeva z njim vozila. Ko pa je motorno kolo dobil, je na cesti sedel pred Hrašovčevu nani in se ji pred nosom odpeljal. Vrnil pa se ni več.

* **Namesto v društveno blagajno je vtaknil denar v svoj žep.** Pred malim senatom v Mariboru se je zagovarjal bivši blagajnik sportnega kluba v Studencih ključavničar Franc Blažič. Mož je ponaredil nabiralne pole, s katerim je pri raznih osebah nabral lepo vsoto denarja in nekaj daril v blagu. Namesto da bi bil denar izročil klubu, ga je norabil zase. Blažič se je izgovarjal, da ni

Potem je spet skočil na voz in se odpeljal domov. Na stopnicah pred hišnimi vrati sta stala Janez in Lenka.

Matije in Lizike ni bilo nkijer.

»Janez, takoj zaprezi oba konja! Po zdravniku se moram peljati. Bercetova gospodična se je ponesrečila.«

Janez in Lenka sta ga brez besede gledala.

»Kaj pa stojita tu kakor dva lipova boga? Nekaj časa se je peljala z menoj, in ko je hotela stopiti z voza, je padla in prišla z nog pod kolo.«

»Saj imajo tam sami konja in voz,« je rekel Janez.

»Da, pa bi predolgo trajalo. Jaz se bom peljal po zdravniku. To je moja krščanska dolžnost.«

Lenka se je na glas zasmejala:

»Krščanska dolžnost!«

»Janez, ali mi boš pomagal ali ne?«

»Gorje ti, Janez, če se le pritakneš voz!«

»Janez, ali sem jaz tu gospodar ali ti? Ali boš pustil, da ti bodo ženske zapovedovale?«

Janez je bil v hudi zadregi. Toda naposled je rekel:

»Saj je neumno, toda pomagal bom!«

Lenka ga je zaničljivo pogledala in šla v hišo. Nekaj minut nato je že hitel Henrikov voz proti mestu.

V prav kratkem času je mladi Bukovnik privedel zdravnika.

Spodaj v veži je stal in čakal sporočila. Prišla je gospodinja.

Da je noga zlomljena, da pa ni nevarno. Če bodo dobro pazili na mlado gospodično, bo kmalu zdrava.

»Ali pa boste znali dobro paziti nanjo,

Starka je mladega moza prijazno pogledala in obljubila, da bo storila vse, kar bo mogla. Dal ji je svetel novic.

Petru!«

»To vzemite! Toda o tem ne govorite z nikomer niti besedice. In pozdravite gospodično. Naj se ne jezi na mene! Zelo hudo mi je zaradi te nesreče. In, Petru! ja, vsak večer pridite ob devetih k hišnim vratom. Povedali mi boste, kako ji gre!«

Mesečina je ožarjala majsko noč. Tam do nje na vasi je udarilo polnoči. Ljudje na Bukovnikovem domu pa še niso spali. In vendar so bili vsi že davno v svojih sobah.

Zgoraj v prvem nadstropju je slonel mladi Bukovnik ob oknu in gledal proti podstrešni izbici sosedove hiše.

Luč se je iskrila skozi noč.

Tam je ležala ona!

Mladi sanjač je zaprl oči.

Zagledal je morje in v morju daljni otok. S tega otoka je sijala luč kakor ogenj svetilnika, ki kaže pot do domačega pristaniša.

Toda če je Henrik odprl oči, je videl samo vaško cesto. Ta je ležala med njim in njo kakor prepad ki ga ni bilo mogoče premostiti. Na stežaj je odprl okno. Težak vonj je privedel do njega in srebrna luč je migljala pred njim v grmovju pa je pela ptica.

Tedaj je zajela ljubezen mlado kri in vsa njena opajajoča sreča je obšla osamelega fanta. Vroča rdečica mu je zalila obraz in v srcu je sklenil, da bo poiskal svojo srečo. In zmerom se je v mislih vračal h kratkim minutam, ki jih je preživel z njo, vsega se je

spominjal, kar je govorila, in ves zmeden je bil od razburjenja. Ljubezni in sočutja.

Tedaj je zaslišal trkanje na vratih.

Prisluhnil je, pa se ni zganil.

Še enkrat trkanje

Tedaj je šel in odprl.

Njegova sestra Lenka je stala zunaj, čisto oblečena. Henrik je bil hudo presenečen. Sestra ni govorila z njim več od tistega dne, ko je šel k Bercetu davke plačat.

»Ti si, Lenka? Kaj pa hočeš?«

»S teboj govoriti. Videla sem, da še be-diš.«

»V sobo pojdi!«

Zaprl je vrata za njo. Ozrla se je in takoj zapazila odprto okno in luč na drugi strani.

Ostro ga je pogledala. Ni se mogel premagati in je zardel. Moral je pomisliti na očeta, ko je stala tako ponosno in hladno pred njim.

»Ali se misliš z njo oženiti?« ga je kar naravnost vprašala. Njen glas je zvenel hrupavo.

»Oženiti? S katero pa?«

»S katero?«

Kratko se je zasmejala, stopila k oknu in ga zaprla. Tedaj se je spet zbudila pozornost v njegovem srcu.

»Lenka, nekaj ti bom rekel: tako ne boš govorila z menoj. Ali me razumeš? Kar storim, je moja zadeva.«

»Ne!« To besedo je rekla glasno in odločno. »Ni samo tvoja reč. Za nas vse gre. Vsi smo delali za tebe. Kar imaš, imaš od nas!«

»Od vas. To vem. Torej si prišla povedat, koliko sem ti dolžan? Kje imaš račun?«

Ona pa ni poznala mehko.

(Dalje)

bil nabral toliko denarja, kakor ga navaja obtožnica, ker je pripisoval večje zneske, da bi na ta način vplival na druge stranke. Rekel je, da je dobil le 5595 dinarjev. Obsojen je bil na štiri mesece in 15 dni zapora in 300 dinarjev denarne kazni pogojno na dve leti.

* **Ponarejeni 50 dinarski kovanci** so se pojavili v Guštanju. V zvezi s to zadevo so orožniki ovadili sodišču nekega 28letnega mizarskega pomočnika, ki je razpečaval te kovance. Pri zaslišanju je mizarski pomočnik dejal, da ni vedel, da so kovanci ponarejeni.

* **Lastno sestro je morilka spravila v ječo.** Lani sta bili na okrožnem sodišču v Celju obsojeni 24letna Marija Višnarjeva na 15 let težke ječe, njena sestra, 20letna Ana, pa na 12 let težke ječe. Ana je bila obsojena zaradi groznih dejanj nad štirimi mladimi življenji, ki jih je umorila iz naslade. Umorila je štiri otroke, med njimi dva sinčka svoje sestre Marije. Ana je trdila pred sodiščem, da jo je k umoru svojih sinov nagovarjala Marija. Ano so odpravili v Begunje. Tu je Ana izpovedala sestri prednici, da je na sodišču krivo pričala zoper svojo sestro in da hoče to popraviti. Bila je namreč pri spovedniku, ki je zahteval od Ane, naj popravi zločin zoper svojo sestro. Nedavno je bila na okrožnem sodišču v Celju obnovitvena razprava, na kateri je sodišče izreklo oprostilno sodbo zoper Marijo. Marijo so izpustili na svobodo.

* **Beda ga je pahnila v tatvino.** Pri Sv. Trojici v Slovenskih goricah so že dalje časa izginjale raznim posestnikom kokoši. Orožnikom se je te dni posrečilo, da so tatu prijeli. Je to neki 33letni Martin Pukšič, ki je tatvine priznal. Zagovarjal se je z veliko bedo.

* **Zaradi nekaj dinarjev.** V noči na novo leto se je dogodil v Debru pri Laškem strašen zločin. Vodišer Stanko in Golub Emil iz Slivnega sta našla zjutraj, ko sta šla v cerkev, na kolovozni cesti pod gozdom v Debru umorjenega 17-letnega Senico Janeza, delavca v Tevčah. Ležal je na potu s prestreljenim prsnim košem in prerezanim vratom. Orožniki so dejanja takoj osumili 20letnega delavca in tovariša pokojnega Senice Pfeiferja Antona iz St. Lenarta nad Laškim. Pfeifer je umoril Senico zaradi 223 din, katere si je po zločinu prisvojil. Pred velikim senatom okrožnega sodišča v Celju je bila nedavno razprava. Sodišče je obsodilo Pfeiferja Antona na 14 let robije.

* **Na mariborskem trgu so prijeli nevarnega žeparja.** Na mariborskem trgu so se že nekaj tednov ponavljale ob sobotah, ko je največji naval, žepne tatvine. Zaradi tega so tržni organi poleg stražnikov še sami pazili, da bi spretnega tatu zasačili. To se je posrečilo v soboto tržnemu revizorju g. Kocbeku. Na trgu je naenkrat nastal krik, ker je neki kupovalki zmanjkala denarnica. Tatvina se je zgodila pri prodajalcih perutnine. G. Kocbek se je postavil tu na prežo in kmalu je zagledal nekega lepo oblečenega moža, ki je segal s svojo roko v žep neke gospe. Naglo ga je zagrabil za ovratnik, da se je tujec ustrašil in potegnil roko z denarnico vred iz žepa omenjene gospe. Denarnico je vrgel na tla ter se hotel izviti, toda revizor ga je trdo držal in ga odgnal na stražnico. Pri tatu, ki je prišel na ta posel s Hrvaškega, so našli posebno orodje za žeparstvo: ostro nabrušen nožič in posebne vrste škarjice, s katerim je rezal obleko ali ročne torbice, da je prišel do denarja.

* **Razbojnik Jože Sitar ponovno pred sodniki.** Mali kazenski senat v Ljubljani je na dopolnilno obtožbo državnega tožilca ponovno razpravljal o vlomih razbojnika Jožeta Sitarja, rojenega na Jeranovem, občina Mekinje pri Kamniku. Sitar je bil pajdaš razbojnika Salaja in je bil znan tudi z razbojnikom Tonetom Hacetom. Velik prijatelj je bil Sitar z drznim vlomilcem Rudolfom Avpičem, ki je lani storil žalostno smrt. Umoril ga je Hace in ga nato zavlekel mrtvega v neki kozolec v Spodnjih Gamelnjih, kjer ga je zakopal v seno. Jože Sitar in Rudolf Avpič sta ponoči 23. maja lani vlomila na Pristavi pri Tržiču v trafiko Uršule Zavrlove. Trafiko sta popolnoma oplenila. Oba sta nato 9. junija lani vlomila v hišo posestnika Andreja Lombarja. Tu sta dobila velik plen. Zaradi teh vlovov je bil Sitar že obsojen. Pa je prišla na dan še manjša tatvina Sitarjeva. Nepriprav je odnesel Amaliji Gjorgjevičevi na Golniku dva stola in druge malenkosti. Pri dopolnilni kazenski razpravi je Jože Sitar prejel za vsa doslej mu dokazana tatvinska zločinstva tri leta, dva mesca in osem dni robije.

* **Mlad požigalec.** V Braunšvajgu pri Račah sta zgoreli gospodarsko poslopje posestnika Franca Špuraja in ostrešje na stanovanjski hiši. Požar je zanel 8-letni Špurajev nečak Pehar Ludvik, ki se je igral z vžigalicami

* **Aretirani ponarejevalci kovancev.** Policija v Vukovaru se je posrečilo izslediti tolpo ponarejevalcev 50-dinarskih kovancev. Aretirani so bili 41-letni Matija Jeler, rezbar iz Sevnice v Sloveniji, trgovec Štefan Kuzmanovič iz Sušnjevca pri Slavovskem Brodu in Poljakinja Marija Pračeva, ki je živela s Kuzmanovičem. V stanovanju Matije Jelerja so odkrili pravcato kovnico z vsem potrebnim orodjem za izdelovanje kovancev. Policija je našla že več tisoč izgotovljenih kovancev, ki so bili odlično ponarejeni in so imeli tudi tak zvok, da jih je bilo zelo težko razločiti od pravih.

* **Uboj v Šoštanj.** Nedavno je neznanec pri nekem posestniku v Šoštanju napadel 56-letnega dninarja Albina Žajiža iz Prevalj in ga zabodel z nožem v trebuh. Smrtno nevarno poškodovanega Žajiža so prepeljali v celjsko bolnišnico, kjer je izdihnil.

* **Preklic. Založba »Slovensko delo«** v Ljubljani obvešča javnost, da g. Štefan Pinič, ki stanuje v Mariboru, Frančiškanska ulica 21. ni več upravičen sprejemati naročila za založbo.

Popotnikova torba

Ob 50 letnici smrti velikega koroškega rodoljuba

Rob, marca.

V nedeljo 3. t. m. je preteklo 50 let, ko je umrl na Robu pri Velikih Laščah ondotni učitelj Ferdo Vigele v starosti 49 let. Vigele je bil koroški rojak iz Rožne doline. Še kot deček se je na Koroškem naučil slovenskega branja in imel veliko veselje s slovensko knjigo. Ta vnema se mu je še povečala, ko je imel v Celovcu na realki in učiteljskišči za profesorja slovenščine vnetega Slovenca duhovnika Andreja Einspielerja. Ko je postal učitelj l. 1863., je najorej služboval poleg svojega rojstnega kraja pri Sv. Štefanu v Rožni dolini. Po takratnih razmerah, ko je bila šola v vsem podrejena cerkvenemu oblastvu, je opravljal tudi posle cerkvnika in organista. Z vsem veseljem se je oprijel poleg svoje službe še dela za prebujenje naroda

ljenje. Ker so naposled prišli na misel, da je sedež te drhali v New Yorku, mora newyorški odsek tajne službe slišati še posebno mnogo graje.

»Ali še niste mogli prijeti nobenega izmed kolovodij?«

»Ne, še nobenega.«

»Kako je to mogoče, da ne morete nobenega izslediti?«

»Kako? Zlikovci se skrivajo za kakšnimi poštenimi posli, zato jih ne poznamo. Celo njihovi uslužbenci ne poznajo svojih gospodarjev. Opravka imamo torej z izredno spretno zločinsko družbo. Vemo sicer, da je mladi Walker med njimi, toda ga ne moremo najti. Če bi ga mogli prijeti, bi ga že prisilili, da bi govoril. Odkar je bil Moravec kaznovan, se ni Walker več vrnil domov. Nekaj časa je svoji ženi pošiljal manjše vsote denarja, toda vsaka pošiljka je bila iz drugega kraja. Pred približno dvema letoma je gospa Walkerjeva umrla. Mislim, da zavoljo žalosti. V štirih letih smo imeli samo še eno možnost, priti Walkerju na sled. Moravec je vedel, na kak način se da priti do njega. Po svoji obsodbi nam je Moravec to izdal. Poskušali smo. Vidite, do Walkerja se je dalo priti samo s pomočjo pošte. Pisali smo mu pismo poštno ležeče na določeni poštni urad in smo dali ta poštni urad skrivaj zastražiti. Upali smo, da bomo katerega izmed zlikovcev ujeli. Toda ta in naslednja pisma so izginila brez sledu. Nedvomno jih je Walker dobil. Kako je bilo mogoče, nam ni jasno. Drhal ima pač mnogo denarja in lahko vse podkupi Polovico poštnega osebja podkupiti je malenkost zanje.«

Prosto po Scottu:

CRNI BRATJE

KRIMINALNI ROMAN

10

»Da. Toda to se jim ni tako lahko posrečilo. Preden so mu namreč nastavili past, je Moravec že zaslužil nezaupanje. Moravec je pameten in preudaren mož. Takoj je vedel, da se njegova reč ne bo dobro končala. Krčevito je skušal zbrati proti njim vse, kar bi jih obreemnjevalo. Prav takrat je prispele v pristanišče njih največja ladja s tovorom velikanske vrednosti. Ker voditelji niso vedeli, da je Moravec že vedel za njih nezaupanje, so mu kakor doslej mirno prepustili nevarno delo prevzema tovara. A kaj je Moravec storil? Na neverjetno spreten način je dal tovor prenesti neznanu kam. Še danes nihče ne ve za to skrivališče tovara. Biti pa je moral ta tovor velikanske vrednosti, ker so ga agentje tihotapske družine vse storili, da bi prišli v stik z Moravcem celo v ječi. Kakor vidite, da je bilo njegovo edino upanje v tem, da bi zbral dovolj obremenjevalne tvarine proti njim, preden bi ga zadelo njih maščevanje.«

»Toda rešilo ga to ni?«

»Ne. Ni utegnil več izvesti vsega svojega načrta. Dobil je naročilo, naj se v Massachusettsu sestane z Walkerjem. Tam so mu nastavili past in so ga dali aretirati, češ da je vlomil v neko trgovino s čevlji. Vlogo trgovca s čevlji je igral seveda mož, ki je bil v njihovi službi. Kako pretkan je bil njegov naklep, dokazuje dejstvo, da ni bilo lažnemu trgovcu s čevlji mogoče dokazati, da je bil

z umazano drhaljo v zvezi. Komedija je bila predobro uprizorjena.«

»Neverjetno! Doroteja je razburjeno grizla svoj žepni robec. »Pa bi bil vendar povedal vse, kar je vedel o tihotapski družbi!«

»Saj je to storil, a je bilo brez pomena. Saj ni vedel niti imen ljudi. Drhal je imela dolgo vrsto podkupljenih prič proti njemu. Prav izredno spretno so ga potlačili v nesrečo. Imel ni nikakega upanja, da se bo izmazal iz zagate. Naposled so na sodišču vse njegove navedbe o družbi, ki vtihotaplja strupena mamila, označili za »prazno gobezdanje in bujno domišljijo«. Seveda je bilo znano, da so mamila po tihotapskem potu prihajala v državo. Vsaj mi od tajne službe smo vedeli to. Toda Moravec pred sodiščem ni mogel navesti nič določnega, a voditelji bande so seveda takoj spremenili način delovanja agentov na obrežju.«

»In Allan Walker je vse to dopustil?«

»Da! Še pomagal je tlačiti ga v nesrečo. Walker je bil že tako zelo zapleten v zadevo, da se ni mogel več izmotati. Moravec je moral v ječo, a drhal je dalje neovirano opravljala svoje zločinske posle. Še nikomur se doslej ni posrečilo dognati, kateri ljudje so voditelji.«

Tihotapljenje opojnih strupov zavzema čedalje večji obseg. Nas delajo zdaj odgovorne, nas, tajno službo. Očitajo nam, da še nismo našli sredstev, s katerimi bi zatrli to tihotap-

v gospodarskem in narodnem oziru. Učitelj je ostal tu šest let, a l. 1869. se je preselil v Zilsko Bistrico, kjer si je z ženitvijo pridobil svojo lepo domačijo. Tu je nadaljeval svoje narodno delovanje. Bil je v tesnem stiku s svojim rojakom, odločnim Slovincem in Slovancem, duhovnikom Matijo Majarjem-Zilskim, ki je bil za tisto dobo plodovit slovenski pisatelj. Od njega se je Vigele navzel slovenskega in slovanskega duha. Da bi svoje rojake čim bolj osamosvojil, je ustanovil tu v Bistrici Hranilnico in posojilnico. Bil je to prvi slovenski zavod te vrste na Koroškem. Udeleževal se je tudi politično. Bil je slovenski kandidat za državni zbor in je podlegel nasprotniku Nemcu, prav za prav nemškutarju le za en glas.

Ker je moral mnogo dela v hranilnici zapuati drugim, so ga ti izkoriščali, da so ga čisto uničili in je prišel ob vse premoženje. Ker je bil zaradi svojega narodnega delovanja zasovražen od narodnih nasprotnikov, ni bilo upanja, da bi bil sprejet na Koroškem v učiteljsko službo, zato se je izselil v družino na Kranjsko. Tu je dobil mesto učitelja v Zagradcu na Dolenjskem l. 1880. in dve leti nato mesto učitelja na Robu, kjer je umrl 3. marca l. 1890.

Njegovo narodno delovanje na Koroškem je zapustilo sledi do današnjih dni. Najzavrednejši koroški Slovenci žive še vedno v krajih njegovega službovanja in delovanja. Saj je uvajal v šolo slovenski jezik in brez omahovanja se je boril za pravice našega rodu.

Kako se gradi železnica Črnomelj-Vrbovsko

Črnomelj, marca.

Gradnja nove železniške proge je zavoljo zime v zastoju. Pač pa delajo že vso zimo razni obrtniki in nekaj delavcev pri glavnem skladišču, kjer skladajo gradbeni material. Ko je postalo nekoliko toplejše, so začeli delati tudi vodovodni inštalaterji in elektromonterji v zgradbah, ki jih železnica uprava gradi v Črnomlju in drugod za svoje uslužbenstvo. Za zdaj gradijo tristanovanjske hiše. Hiše bodo dvonadstropne in bodo imele po šest stanovanj s kopalnicami.

Doroteja Staplesova je premišljala. »Ali mi lahko poveste, kako mora biti pismo naslovljeno, da ga bo prejela tihotapska družba?«

»To so poslovne tajnosti, milostljiva gospodična.«

Doroteja je te besede vzela na znanje z nerazpoloženjem.

»Kdaj ste jim s pismi poskušali priti na sled?«

»Prvič pred kakimi tremi leti. Zadnji poskus je bil izvršen pred dvema mesecema. Uspeh je bil zmeraj enak. Od Moravca smo izvedeli, da je Walker nadzoroval tihotapske posle v San Francisku. Včasih ga je spremljal kakšen izmed vodilnih mož. Dali smo močno zastražiti vse mesto. Vsak stražnik je dobil Walkerjevo fotografijo. Tako smo upali, da nam bo padel v roke. Seveda je bilo vse zaman. Nedvomno je svojo zunanost čisto spremenil.«

»A med tem časom«, je mrmrala Doroteja, »je moral Rihard Moravec dalje trpeti...«

»Da! A verjemite mi, da ne zaradi tega, ker se nisimo dovolj prizadevali. Odkrito vam povem, da je že štiri leta glavni smoter newyorškega odseka tajne službe razkrinkanje te zločinske družbe. Vsak trud je bil zaman. Predolčno imajo urejeno svoje temno početje in velika je njihova moč. Enega izmed naših ljudi so umorili. Zgodilo se je to kmalu potem, ko je bil Moravec obsojen... Samo enkrat bi bili skoraj ujeli nekaj možakov. Cisto po naključju je prišel eden izmed agentov naše tajne službe, ki se je imenoval Dekker...«

Steele je nenadno prenehal govoriti. »Ne, je nato nadaljeval, »o tem ne smem govo-

Stanovanja bodo imela tekočo vodo in elektriko.

Delavstvo, zaposleno pri gradnji, se pritožuje nad nizkimi mezdami. Delajo v akordu, zaslužijo pa največ 38 dinarjev na dan. Zaradi naraščajoče druginje bi se jim morale povisati mezde, kakor so dobili nameščenci povisane plače, čeprav so med njimi tudi taki, ki nimajo nobene prave srednješolske izobrazbe.

Delavci se tudi pritožujejo, da se gradbeni odbor ne drži določil obrtnega zakona in ne daje delavcem, ki so šest dni bolni, nobene mezde, čeprav to obrtni zakon zahteva. Treba je napraviti red.

Skala s hriba je podrla hišo

St. Jurij pri Celju, marca.

V soboto popoldne je zadela Zidarjeve pri Sv. Jakobu pod Kalobjem strašna nesreča. Zidarjeva hiša stoji ob vznožju hriba na prav lepem prostoru. Ko so bili v soboto popoldne vsi Zidarjevi, oče, mati in otroci, zbrani v hiši, se je privarila s hribov težka skala, ki je z vso silo tresčila v hišo in podrla zid, zaradi česar se je hiša zrušila na družino. 15 mesecev stara hčerka je bila ubita, a oče in mati sta dobila hude notranje poškodbe. Poškodovani so tudi ostali otroci, le 5-letni sin je ostal po čudnem naključju čisto nepoškodovan. Ker so Zidarjevi klicali na pomoč, so prihitali ljudje in jih rešili izpod ruševin. Nesreča je zadela zlasti mater, ki je dobila posebno hude notranje poškodbe, poleg tega pa jo je izguba hčerke tako presunila, da je njeno življenje v resni nevarnosti. Hudo prizadeti družini naj dobra srca priskočijo na pomoč.

Žganje je umorilo dečka

Metlika, marca.

Pri nekem gospodarju v Radovici pri Metliki so kuhali žganje in v hiši so se zbrali sami mladi fantje, med njimi tudi 16letni Janez Rajk iz iste vasi. Fant sploh ni nikdar pil alkoholnih pijač, vendar pa je v šal sprejel ponujeni mu kozarec žganja in ga na dušek izpil.

Posledice nepremišljenega dejanja so bile grozne. Po prvih znakih slabosti se je mlade-

riti...«

Nekaj trenutkov sta oba molčala, nato pa je Steele vstal.

»Mislim, gospodična Staplesova, da sem vam povedal vse, kar mi je o Moravcu in tihotapski družbi znano. Moravec gotovo ni storil nikakega zločina, čeprav ga je pobeg zdaj spravil v usoden položaj. Prepričan sem, da je vreden vašega zaupanja in zanimanja, ki ga, kakor se mi zdi, kažete zanj... Ne pozabite pa, da je v stalni nevarnosti. Vsak trenutek ga policija lahko prime in ga obdolži resnega prestopka. Izključeno tudi ni, da se mu lahko pripeti kaj resnega, če se pri tem spusti v borbo s policijo. Zaradi tega vam nujno prosim, da najdete njegovo bivališče in me nemudno obvestite o tem.«

»Ne, tega ne storim.«

»Prosim, premislite malo. Obljubljam vam, da ne bom o teh rečeh ničesar izdal policiji, dokler ne bi on sam želel tega. Pripravljen sem poveriti enega izmed najboljših naših odvetnikov, svojega osebnega prijatelja, v obrambo Moravca, kar se tiče poškodbe jetniškega paznika Dawisa. Zastavil bom sploh ves svoj vpliv, da bom Moravcu že v bližnji bodočnosti poskrbel trajno svobodo.«

Doroteja je pri teh besedah vstala. Nenadno upanje jo je bilo dvignilo. Toda spet jo je upanje minilo.

»Ne, ne, to je preveč, da bi mogla verjeti, gospod Steele. Nekoliko so mi vendarle znana brezobzirna sodna pota. Moravec je vendar pobegnul iz ječe... In kaj bo, če paznik umre?«

»So znaki, da se je paznik res ponesrečil in da Moravec ni kriv...«

»Ali res tako mislite?« je vzkliknila raz-

nič odpravil proti domu, a je obležal nezavesten v nekem listnjaku. V skrbi zanj so ga tovariši poiskali in se trudili, da bi ga z umetnim dihanjem spravili k zavesti. Poklicali so tudi zdravnika, ki je ponesrečencu sicer izpral želodec, toda količina zaužitega alkohola je bila prevelika za mlado življenje.

Fant je naslednjo uro umrl, ne da bi se bil zavedel. Naj bo žalostni primer opomin posebno doraščajoči mladini, da ne posega po žganju.

× Olje iz podmornice uničuje ptice. Podmornice še potem, ko jih potopijo, terjajo na stotine žrtev. Te žrtve pa niso ljudje, ampak ptice. Ko namreč ptice plavajo po morski gladini in si iščejo hrane, zaidejo v mastno oljnate madeže, ki jih puste za seboj potopljene podmornice. Pri tem si ptice namočijo peruti v olju tako, da komaj vzletijo ali pa sploh ne morejo vzleteti. Tako so že našli ob morski obali galebe, ki so se napili olja in niso mogli nikamor več. Zlasti ribiči najdejo mnogo tako onemoglih ptic. Če bi ptice tako pustili, bi žalostno poginile. Zato jih razna društva prijateljev živali rešujejo. Ptice skrbno umijejo in odstranijo olje, ki se je bilo vpilo v perje. Potem dajo takega bolnika v kletko, od koder ga po nekaj dneh izpuste. Večkrat se zgodi, da tak ozdravljenec priletli nazaj gledat, kjer so ga rešili in zanj lepo skrbeli. Na tisoče ptic raznih vrst je že bilo na ta način v zdajšnji vojni rešenih.

× Podgane v izpraznjenih francoskih krajih. V Strasbourgu, v izpraznjenih vaseh Alzaške in na prednih vojaških postojankah so postale podgane resnična nadloga. Gnusne živali so debele kakor mladi prasci in se ne boje niti človeka. Navzlic lovu, ki ga pritejajo vojaki na te živali, jih ne morejo iztreti. Množijo se prehitro in mladiči so prav tako požrešni kakor stare živali. Zdaj so se vojaška oblastva v Strassbourgu in civilna oblastva Alzaške obrnila na Pasteurjev zavod v Parizu, da bi jim dal kakšen pripomoček zoper to nadlogo. Uničevalni način, ki ga hočejo uporabiti, je zelo učinkovit, preprost in ljudem ne škoduje, zahteva pa velikih stroškov. Francoska oblastva upajo, da bodo podgane v najkrajšem času tako uničile, da se bodo mogli vojaki zoper to nadlogo zadosti zavarovati že z mačkami in psi.

burjeno. »Toda oblastva, policija, sodišče? Ne, izključeno je, da bi Moravca na kakršenkoli način izdala vam ali policiji. Tudi ne, če bi morala zaradi tega sama v ječo... Sicer me pa sodno ne smete preganjati glede na obljubo, ki ste mi jo dali.«

Steele je gledal v tla. »Bodite prepričani, da se vam ne bo nič zgodilo.«

»In potem... Dovolite mi še eno vprašanje. Ali mi lahko poveste, zakaj se tajna služba, torej državno oblastvo, tako zelo zanima za gospoda Moravca?«

Steele je okleval. »Obžalujem... res vam ne morem povedati, gospodična Staplesova. Neka vladna zadeva je zapletena v ta primer. Saj je že tihotapljenje mamilnih strupov zadeva, ki mora zanimati vlado. Več vam ne smem izdati. Prosim pa, premislite še enkrat mojo ponudbo. Res nam lahko zapuate. Še enkrat hvala za podatke, ki ste mi jih dali.«

Povedel jo je k nekim tajnim vratom, ki so držala na hodnik. Ko je prišla iz sobe, je videla, da je ob nekih drugih vratih samo nekaj metrov proč stal neki mož.

Opazila je, da jo je pogledal, in je za nekaj trenutkov obstala z občutkom, kakor bi bil ta mož njen znanec. Bil pa je čisto neznan tujec, velik mož nedoločne starosti in širokih ram. Njegove poteze so bile zaprti in čisto brez izraza. Čez trenutek sta se njuna pogleda ujela in Doroteja Staplesova je ugotovila pri sebi, da je doslej ni še nihče tako predorno in ocenjujoče pogledal.

Kdo je ta mož? S kakšno pravico jo je tako pogledal? Poskušala si je razložiti njegov pogled. Bil je pogled človeka, ki je v nekem tujcu nenadno našel predmet neoseb-

Kam prodaja Amerika letala

Te dni je trgovinsko ministrstvo Zedinjenih držav objavilo podrobne podatke o ameriški letalski trgovini v lanskem letu. Iz podatkov je razvidno, da so Zedinjene države več ko polovico vseh izvoženih letal prodale Angliji in Franciji. Skupna vrednost vseh lani prodanih letal znaša 117 milijonov dolarjev (okoli šest milijard dinarjev), kar pomeni 86 odstotkov več kakor leta 1938. Anglija je kupila v Zedinjenih državah 241 izgotovljenih letal in 491 letalskih motorjev, Francija pa 444 izgotovljenih letal in 563 motorjev za letala. Japonska je lansko leto kupila samo za 2.6 mi-

lijona dolarjev raznih nadomestnih letalskih delov in pritisklin, medtem ko so njeni nakupi leta 1938. znašali nad 11 milijonov dolarjev.

Sovjetska Rusija, ki so jo lansko leto v Zedinjenih državah zaradi Finske gledali po strani, je kupila v Zedinjenih državah za 2.5 milijona dolarjev raznih letalskih delov.

Na tretjem mestu za Anglijo in Francijo v nakupih letal pa je Nizozemska Indija, kamor so Zedinjene države poslale lansko leto 66 izgotovljenih letal z vsemi pritisklinami. Verjetno je, da je del teh letal šel na Kitajsko.

Prah, ki je petnajst let plaval po zraku

V okolici Bologne v Italiji so doživeli te dni čuden pojav. Z neba je začel padati droben prah, ki je pretrgal električni vod, da je bilo mesto čisto brez električnega toka. Več velikih tvornic je moralo ustaviti delo. Električni vlaki med Florenco in Ancono so imeli velike zamude. Mislijo, da je veter prinesel ta prah iz okolice Trsta. Električni tok je bil prekinjen na ta način, da se je prah vsedel na izolatorje električnih vodov visoke napetosti in je tok švignil v zemljo.

Ta nenavadni dogodek nas spominja na nekaj podobnega, kar so doživeli v Ameriki le-

ta 1897. Tedaj je tudi tam nenadno zakril nebo čuden prah, tako da je sonce zatemnelo in se je zdelo, kakor da bo kar sredi dneva nastopila noč. Kmalu so učenjaki ugotovili, da je bil ta prah ognjeniškega izvora. Toda daleč naokoli ni bilo nobenega ognjenika, ki bi bil v tistem času bljuval. Naposled so učenjaki le ugotovili, da je prah, ki je zatemnel sonce, že petnajst let taval po svetu, in sicer od l. 1882., ko je bljuval siloviti ognjenik Krakatau ob Sundskem prelivu v Malajskem otočju in zletel v zrak.

× Uvedba prehranjevalnih nakaznic v Franciji. Francoska vlada je na nedavni seji sprejela več pomembnih sklepov glede vojnega gospodarstva. Med drugim je bilo sklenjeno, da bo v kratkem izvedeno ljudsko štetje kot priprava v uvedbo nakaznic za živce. Dalje je bil sprejet sklep o zaseženju raznih vrst živeža za splošne potrebe, o omejitvi uživanja slaščičarskih izdelkov in alkoholnih pijač. V utemeljitev teh ukrepov je imel finančni minister Reynaud govor po radiu, v katerem je dejal, da so bili ti ukrepi izdani za okrepitev gospodarske fronte, ki je za zmago prav tako važna kakor vojaška fronta. Nemška ofenziva na morju je naper-

jena proti preskrbovanju Francije in Anglije. Francija je denarno doslej zdržala. Vpisovanje vojnega posojila doseže mesečno nad 8 milijard frankov. Donos davkov je večji kakor lani. Vsi državni izdatki so poravnani. Gospodarsko zlo za Francijo pa je v tem, da rastejo cene. Pridelovanje je zaradi vojne manjše, poraba pa taka, kakor je bila prej. Tako ne bo šlo več naprej. Zato se morajo gospodarske nevarnosti zavedati vsi, potem bo mogoče to nevarnost odstraniti. Če rasejo cene, je treba povečati mezde, podpore družinam mobiliziranih, plače uradnikov in pokojnine. Lahko bi povečali obtok bankovcev, toda s tem ne bi zmanjšali draginje in blaga

nega, toda globokega in spekulativnega zanimanja.

Ko je prispela do konca hodnika, se je obrnila in pogledala nazaj.

Tuji mož je še zmeraj negibno stal pri vratih in še zmeraj vprašujoče gledal za njo. Polna tesnobe občutja je zapustila Dorotheja Staplesova hiša.

Bilo je v četrtek zvečer. Nekje v neki predmestni ulici je stala stara hiša, ki je bila danes nenavadno živahna.

V prvem nadstropju je četica služabnikov pospravljala ostanke razkošne pojedine. Velikan v uniformi hišnika je poveljeval slušničadi. Gospodar se je bil s svojimi gosti umaknil v višje prostore.

Bili so v velikanskem prostoru, katerega oboje vrat so bili skrbno zaklenili. Samo okna so bila odprta in ropot s ceste se je zdaj pa zdaj nekoliko slišal v prostor. Stena nasproti vrsti oken je bila do stropa zadelana s knjigami. Razen težkega hrastovega pohištva je stala na enem koncu sobe nedaleč od vrat velika blagajna najmodernejše izdelave.

Za mizo sredi sobe je sedelo pet ljudi. Bil so vodje in natančno vzeto člani skrivnega društva.

Najstarejši med njimi je bil po zunanosti odličen mož. Bil je gladko obrit in njegove poteze so bile skoraj prijetne. Njegovi rjavi lasje so na sencih kazali že lahno sivino. Njegov nastop je izpričeval odlične manire. V njegovem lahno zameglenem glasu je bil prizvok, ki je dajal tudi njegovim prošnjam poudarek odločnosti. Samo dober poznav-

lec ljudi bi bil mogel po nekem nemiru njegovih kretenj in po dejstvu, da je po vsakem neposrednem pogledu povzdignil veke čez svoje vodeno svetle oči, sklepati na to, kaj se je dogajalo v notranjosti te na zunanost tako prijazne osebe.

Bil je očitno gostitelj male družbe. Na njegovi desni strani je stala vrsta steklenic, iz katerih je med neprisiljenim kramljanjem nalival gostom. Naposled je potrkal na mizo in prosil za besedo.

»Dragi prijatelji«, je začel z nekako resnostjo, »mislim, da soglašate vsi, če preidemo zdaj na pogovor o naših malih poslovnih dogodkih. Ti dogodki so pač pravi povod naše sedme letne skupščine.«

Napeta pozornost je sledila tem besedam. Samo debeluh s temnejšo kožo, ki je sedel na koncu mize, je neprijetno se smejoč vzdignil kozarec.

»Vse spoštovanje tvojim nenavnim uvodnim besedam«, je sopihal debeluh, »vendar sem prisiljen pripomniti, da je zdaj že osma letna skupščina. Gospod tajnik ve to.«

Starejši mož z odličnimi manirami se je dobrohotno nasmehnil. »Najbrž šteješ v vrsto naših skupščin tudi dan ustanovitve našega podjetja. Toda prosim, nikar še enkrat ne moti mojega lepega govora. Zdjaj pa dalje. Dragi prijatelji; po dolgih letih svojih prizadevanj in naporov imamo pač enkrat pravico, nekaj minut posvetiti temu, kar imenujejo navadni ljudje bahaštvo. Ves ta čas smo svoj program do zadnje točke natančno izpolnjevali. Še več, celo tako dobro smo delovali, da na nas ni padla niti najmanjša senca suma in da sploh nikdar nismo bili v kakšni resnejši nevarnosti. Kratko rečeno,

za nakup ne bi bilo nič več. Zaradi tega je vlada izdala ukrepe, ki naj omeje porabo, zvišajo proizvodnjo in preprečijo draginjo. Vse to je potrebno, da si Francija zagotovi zmago.

× Kakšna je magnetična mina. Najnevarnejše za ladje so magnetične mine, ki so jih nametali v morje Nemci. Kakor je nedavno poročal pomorski strokovnjak v angleškem listu »News Chronicle«, je angleška mornarica začela uničevati te mine. Imenovan strokovnjak meni, da so delali nemški strokovnjaki štiri leta pri sestavljanju teh min. Angleški mornarici pa je bilo treba štiri tedne, da so odkrili nemške skrivnosti. Nedavno so mogli Angleži potegniti prvo magnetično mino iz morja. Ko so mino odkrili, je bilo poslano poročilo poskusnemu odseku v torpedovski šoli v Portsmouthu. Strokovna komisija se je z največjo previdnostjo približala mini, pri čemer so skrbno gledali na to, da na čolnu ni bilo nobenih kovinskih predmetov. Nato je ukazal načelnik komisije, da se vsi odstranijo, dokler se ne odstrani vžigal, kar je on osebno izvršil. Kralj Jurij je odlikoval tega podpolkovnika in štiri mornarje, ki so ga spremljali. Nato so mino pregledali in strokovnjaki so takoj našli način, s katerim je mogoče onesposobiti nemške magnetične mine.

× Španska je vrnila zemljo veleposestnikom in cerkvenim ustanovam. Francoski listi poročajo, da je sklenila španska vlada na nedavni seji razpustiti vse prostožidarske lože v Spaniji. Zadevni zakon prepoveduje tudi vsa tajna društva. Prav tako je bil sprejet zakon, ki vrača zemljo veleposestnikom in cerkvenim ustanovam, katerim je bila odvzeta z agrarno reformo za časa republikanske vladavine v letih 1932. do 1937. in izročena siromašnim ljudem.

× Izseljivanje Nemcev iz ruskih pokrajin. O preseljevanju Nemcev iz vzhodnih držav je razmeroma malo čuti, a vendar se vrši trenutno pravcato ljudsko preseljevanje nemških naseljencev iz ruskih krajin v one poljske kraje, ki so jih zasedli Nemci. Po poročilih nemških listov se je pretekli teden izselilo iz Galicije in Volinije 135.000 Nemcev v zasedene kraje Poljske. Izseljenci so potovali z vlaki, največ pa s svojimi vozmi, ker so jim sovjetska oblastva dovolila, da vzamejo s seboj tudi del premičnin. Vodstvo nad vsem tem preseljevanjem ima vrhovni poveljnik nemške policije Himmler.

dolgoletne izkušnje me opravičujejo do trditve, da bomo lahko svoje posle nadaljevali brez najmanjše nevarnosti za nedoločen čas. To razveseljivo dejstvo sem vam, dragi prijatelji, hotel enkrat s poudarkom povedati.«

Napravil je kratek odmor, ki ga je izpolnil debeli mož na drugem koncu mize z glasnim ploskanjem. Drugi trije so mirno molčali.

»Po pravkar omenjenem«, je nadaljeval gostitelj, »moram zdaj govoriti o osebi, ki jo pač vsi poznate. To je naš stari prijatelj in občudovalec, ki vodi kakor znano newyorški osek naših neizprosnih sovražnikov. Ta mož je Malcome Steele. Vsi veste, s kako globoko prisrčnostjo nam želi uspehov v našem podjetju. Naj torej kratko zaključim: bil sem tako drzen, da sem ga pred mescem dni obiskal v njegovi pisarni.«

Štirje možje so se z zanimanjem zazrli v govornika.

(Dalje)

NIČ HUDEGA

Gospa: »Marička, ali veste, da je bil vrč, ki ste ga ubili, star tisoč let?«

Postrežnica: »No, potem pa ni nič hudega. Jaz sem se bala, da je bil nov.«

PRI ZDRAVNIKU

Zdravnik: »Ali ste se že kdaj s kom posvetovali o svoji bolezn?«

Bolnik: »Da, z našim lekarnarjem.«

Zdravnik: »Gotovo vam je svetoval kakšno neumnost?«

Bolnik: »Svetoval mi je, naj se obrnem na vas, gospod zdravnik.«

RADIO

od 10. do 17. marca.

Nedelja, 10. marca: 8.00: Jutrnji pozdrav. — 8.15: Godalni kvartet (Ornikova, Marin, Ivančič, Šedlbauer) in Prek (kitara). — 9.00: Napovedi, poročila. — 9.15: Verski govor (dr. Vilko Fajdiga). — 9.30: Prenos cerkvene glasbe iz trnovske cerkve. — 10.30: Balalajke igrajo (plošče). — 11.00: Nedeljski koncert radijskega orkestra. — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Kvartet mandolin in harmonika solo (Edvard Kovač). — 16.30: Pol ure za dijake. — 17.00: Kmetijska ura: Pridelajmo več in boljše krme (ing. Matija Rus). — 17.30: Vesel domači koncert (zbor Krekove gospodinjske šole in radijski orkester). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Inspekcija narodne obrambe. — 19.40: Objave. — 20.00: Slovenska lahka glasba (plošče). — 21.10: Koncert Poltronierijevega godalnega kvarteta. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Ponedeljek, 11. marca: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12.00: Španski pevci (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14.00: Poročila. — 18.00: Zdravstveno predavanje: Dopolnila in odgovori (dr. Anton Breclj). — 18.20: Komorna glasba (plošče). — 18.40: Primorska v zadnjih desetletjih (dr. Lovrenčič). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Duša in poreklo naše narodne umetnosti (dr. Vladimir Dvorniković). — 19.40: Objave. — 19.45: Več manire — pa brez zamere (Fran Govekar). — 20.00: Rezervirano za prenos. — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Za razvedrilo (radijski orkester).

Torek, 12. marca: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plo-

šče. — 11.00: Solska ura: Kaj čitajo in pišejo učenci na ljubljanski gluho-nemnici (Vinko Rupnik). — 12.00: V modrih vodah havajskih (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 18.00: »Pomladi nasproti« (dekliski zbor »Vigred«, radijski orkester in dirigent Sijanec). — 18.40: Poseben razlog za težave pri družinski vzgoji (dr. Stanko Gogala). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Josip Dražeković, hrvatski pripovednik (Branko Mašič, književnik iz Zagreba). — 19.40: Objave. — 19.50: Gospodarska poročila (Drago Potočnik). — 20.00: Spominjski večer ob 30letnici smrti pesnika Antona Medveda. — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Veseli zvoki (radijski orkester).

Sreda, 13. marca: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12.00: Plesi in koračnice (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Šrnel »Škrjanček«. — 14.00: Poročila. — 18.00: Mladinska ura: a) Zakaj sem postal duhovnik (Fran Finžgar). b) Vpliv alkohola na duševnost (v okviru treznostnega tedna bo predaval prof. Bojc). — 18.40: Staroslovenska kultura na naših tleh (dr. Rajko Ložar). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Umetnost in nacionalizem (dr. Drago Cvetko iz Ljubljane). — 19.40: Objave. — 19.50: Rastlina — čudo tehnične zgradbe (dr. Maks Vraber). — 20.00: Pevski koncert glasbenega društva »Ljubljane«. — 20.45: Lahka glasba (plošče). — 21.10: Koncert tamburaškega orkestra (vodi A. Karmelj). — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Plesna glasba (plošče).

Četrtek, 14. marca: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12.00: Ruski zbori (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Šrnel »Štirje fantje«. — 14.00: Poročila. — 18.00: Vsakemu nekaj (radijski orkester). — 18.40: Slovesščina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Negoševne finance in finančna po-

litika (dr. Peter Popović iz Beograda). — 19.40: Objave. — 19.50: Deset minut zabave. — 20.00: Pergolesi: Stabat Mater (sodeloval bodo: Tončka Šuštar-Maroltova — sopran, Marija Tuttova — alt in prof. Matija Tomc — orgle). — 20.45: Pri severnih bratih (Slovenska resna glasba na ploščah). — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Petek, 15. marca: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 11.00: Solska ura: Velikonočna oddaja (Zor). — 12.00: Domači napevi (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Iz slovanskih logov (radijski orkester). — 14.00: Poročila. — 18: Ženska ura: Okrasni vrtovi (inž. arh. Katarina Grasellijska). — 18.20: Podoknice (plošče). — 18.40: Francoščina (dr. Stanko Leben). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Samostan Hilendar (prof. Toma Burkovič). — 19.40: Objave. — 19.50: Alkoholizem in treznost naroda (prof. Bojc). — 20.00: Matija Tomc: IL slovenska maša (izvajal bo zbor škofijske gimnazije iz St. Vida nad Ljubljano). — 20.45: Plošče. — 21.00: I. stilni koncert: Predklasična glasba (radijski orkester). — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Nekaj za ples (plošče).

Sobota, 16. marca: 7.00: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Vesele plošče. — 12.00: Plošče za zabavo. — 12.30: Poročila, objave. — 13.00: Napovedi. — 13.02: Plošče za zabavo. — 14.00: Poročila. — 17.00: Otroška ura: a) Slovenske narodne pripovedke in pravljice (brala bo Ukmar-Boltarjeva). b) Z malčki bo kramljala Manica Komanova. — 17.50: Pregled sporeda. — 18.00: Radijski orkester. — 18.40: Pogovori s poslušalci. — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Pomen Kvatnikove vstaje (dr. Nikola Lalič). — 19.40: Objave. — 20.00: Pregled zunanje politike (Fran Terseglav). — 20.30: Vesele in žalostne iz življenja Jake Smodlake. Zakopani talent (zvočna igra; napisal Jože Vombergar; izvajali bodo člani radijske igralske družine). — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Naši na tujem

Iz kolonij naših ameriških rojakov

V Clevelandu je umrl rojak Rudolf Perdan, star 57 let, po rodu iz Ljubljane. Pred leti je bil vnet družtveni delavec. Zapušča soprogo, sina in hčerko. Dalje so umrli v Clevelandu: Franc Zajc, star 54 let, doma iz Zgornje Zadobrove pri Devici Mariji v Polju, ki je prišel v Ameriko pred 27 leti; Jožef Besničar v starosti 63 let, klepar, doma iz Dobrove pri Ljubljani, ki je prišel v Ameriko pred 34 leti; Franc Valenčič v starosti 54 let, doma iz vasi Huj na Primorskem, ki je prišel v Ameriko pred 27 leti.

V Milwaukeeu je za pljučnico naglo umrl Anton Kapše. Zapušča soprogo in dva mladoletna sina. Doma je bil iz Podgrada pri Novem mestu na Dolenjskem. Dalje je v Milwaukeeu umrl za pljučnico Ivan Obrez v starosti 59 let. Doma je bil iz Prevorja pri Planini na Štajerskem. Bil je samec. V Ameriki je bival 34 let.

V Coverdaleu je umrl rojak Filip Nunci v starosti 41 let. Doma je bil iz Bača na Notranjskem in je prišel v Ameriko pred 19 leti. Zapušča ženo in sina.

V Diamondvilleu je huda nesreča zadela rojaka Franca Žagarja. Zgorela mu je hiša z vso opremo in obleko vred. Njegova žena in dekla sta dobili hude opekline.

UBOŽEC

Janez: »Kam naj se siromak obrnem, ko nimam nikakih sorodnikov?«

Matija: »Kaj so vam vsi pomrli?«

Janez: »Ne, obogately so...«

Iz Prekmurja

Zima je zakrivila v Prekmurju veliko škodo

Murska Sobota, marca

Tako visokega snega s tako hudim mrazom kakor smo ga imeli letos, ne pomnijo niti najstarejši ljudje. Nič čudnega ni, da povsod že dalje časa primanjkuje kuriva in da so se drva v Murski Soboti hudo podražila.

Avtobus na progi Murska Sobota—Rogaševci in Murska Sobota—Gornja Lendava ni vozil dalje časa. V vaseh po Goričkem so visoki snežni zameti ob hudem mrazu ovirali redni pouk v šoli, ker šolarji niso mogli do šole. Ponekod več dni ni bilo pouka.

V visokem snegu je posebno trpela divjačina. Zima je pokončala dobršen del zajcev in jerebic. Celo v murskosoboškem grajskem parku so našli več zmrznjenih zajcev. Sestrani zajci so napravili veliko škodo po mladih sadovnjakih. Razen tega je ponekod po Prekmurju pozebla tudi trta.

Zdaj pa že prav počasi nastopa pomlad. Boljše je, da nastopa počasi in da se sneg počasi taja, kajti hitro tajanje snega lahko prinese hude povodnji.

Veleposestnik Geza Hartner je umrl. Pred dnevi je v Budimpešti, kamor je šel iskat zdravja, umrl prekmurski veleposestnik g. Geza Hartner. Bolehal je na želodcu in ga operacija ni mogla več rešiti. V Budimpešto je šel v začetku februarja v spremstvu sina g. Ferdinanda, murskosoboškega župana in banskega svetnika. Pokojnik je bil do prevrata v državnem zboru v Budimpešti poslanec goriškega dela Prekmurja. Poleg veleposestva v Gornji Lendavi je imel tudi več posestev v tujini. Dosegel je starost 68 let. Pokopali so ga v Gornji Lendavi. Blag mu spomin!

Zanimiva sodna razprava v Murski Soboti. V decembru l. 1938. je bil sredi najhujše volilne borbe ob nepozabnih Stojadinovičevih volitvah aretiran v Puconcih pri Murski Soboti župan Štefan Kuhar. Na podlagi ovadbe je bil podan sum, da je poneveril večjo vsoto občinskega denarja. Taprat so navajali 50 tisoč dinarjev, ki naj bi manjkala pri občinski hranilnici, katere predsednik je bil tudi Štefan Kuhar. Ta dogodek je v Prekmurju dvignil precej prahu, ker je puconski župan ugledna osebnost v prekmurskem javnem življenju. »Slovenec« je njegovo aretacijo objavil pod debelim naslovom: »Jugoslovenska nacionalna stranka izgubila v Prekmurju svojega poslanskega kandidata«. V začetku preteklega leta je bila v Murski Soboti razprava, ki je pokazala, da so bile obdolžitve proti županu Kuharju hudo pretirane, vendar pa je bil obtoženec obsojen na devet mesecev zapora. Z njim je stal pred sodiščem tudi občinski tajnik, ki se prav tako piše Štefan Kuhar. Ta je bil obsojen na štiri mesece zapora, češ da mu je kot občinski tajnik in sodelavec pri hranilnici pomagal pri dejanjih, ki so uglednega župana spravila pred sodišče. Oba sta vložila priziv in revizijo. Vrhovno sodišče v Ljubljani je reviziji ugodilo in razveljavilo sodbo prvostopnega sodišča. Pred okrajnim sodiščem v Murski Soboti je bila te dni ponovna razprava, na kateri sta bila obdolženca glede vseh obdolženih dejanj, predvsem glede utaje denarja, popolnoma oproščena, obsojena pa sta bila zaradi malomarnega vodenja hranilničnih knjig bivši župan Štefan Kuhar na dva mesca, njegov tajnik, ki je bil obenem poslovodja hranilnice, pa na en mesec zapora. Oba obdolženca sta prijavila priziv, ker smatrata kazni za previsoko.

Nalezljiva otrplost tilnika v Prekmurju. V Prekmurju je bilo ugotovljenih več primerov nalezljive otrplosti tilnika ali meningitisa. Prav tako pa tudi na oni strani Mure v ljutomerskem okraju. Zdravstvena oblastva ponovno opozarjajo prebivalstvo, da takoj pokličejo zdravnika na pomoč, kjer se pojavi primer te nevarne bolezni.

NAPISAL MIKROBRODNIK

Srce v okovih

ROMAN

Petnajsto poglavje

ZA MAMICO

Avto je drvel po cesti z oglušujočim ropotom. In vendar ga je Kregar še bolj poganjala. Kakor bi se bal, da ga kdo ne dohiti. Kakor bi hotel z ropotom preglasiti glas vesti.

In v teh trenutkih strašne napetosti se mu je vrnila stara hladnokrvnost. Gorje, če se mu ne bi bila! Kolikokrat je bil le za ped od roba ceste. In pri taki blazni hitrosti je rob ceste pomenil smrt...

Avto je požiral kilometre. Drvel je kakor bi hotel dati vse iz sebe.

Sleherno živčno vlakno v Kregarju je trzalo napeto kakor struna.

Se malo in doma bo...

*

Marko prvi trenutek ni vedel, kaj se z njim godi. Že takrat, ko je zagledal Kregarja na vrtu, kako je stopal k njegovi mami. Že takrat je podzavestno slutil, da ji hoče zlo. Stisnil se je k njej. Ni razumel besed, ki sta jih govorila, toda bal se je. Zato je v trenutku, ko mamica ni pazila nanj, zbežal po stezi, ki je držala v hišo.

Tedaj je na cesti zagledal avto. Ta avto je poznal. Prav tisti je bil, ki se je z njim peljal k stari mami, njegov stari znanec. Potem je videl, kako je skozi vrtna vrata stopil očka, ki ga ni maral. Videl je, da ga je bil opazil in šel k njemu. Zbal se je. Čutil je, da ga očka sovraži. Zbežati je hotel, pa ni mogel. Trda roka ga je prijela v zapestju, da ga je zbolelo. Potem ga je prijela še druga in ga položila v avto.

Obrnil se je in zagledal mamico, ki je hitela po vrtu. Poklical jo je, toda njegov glas se je izgubil v ropotu motorja.

Zajokal je. Roka, ki ga je še vedno držala, je popustila. Ko se je spet ozrl, ni več videl doma.

»Mamica!«

»Molči!« mu je zaklical glas zraven njega. Prestrašeno je pogledal. Videl je spačeni obraz, ki se je sovražno obrnil k njemu. Zategnilo mu je grlo. Le zastokal je še.

Potem se je avto ustavil pred hišo, ki jo je dobro poznal.

Spet ga je pograbila roka. Hotel se je

upreti, toda bil je preslab. Bolj vlekla ga je kakor vodila po drevoredu, skozi vrata, skozi vežo, po stopnicah.

Zagledal je vratarja. Njemu ga je Kregar izročil.

»Zapri otroka v njegovo sobo in ga pusti tam, dokler ti ne ukažem drugače.«

In vratar, ki ga Marko že od nekdaj ni maral, ga je dvignil k sebi in ga odnesel v sobo, čeprav ga je ugriznil v roke, da je zajekal.

Potem so se vrata za njim zaprla. Marko je bil sam v sobi, med svojimi igračkami.

Vse je bilo tam. Njegove punčke, avtomobili, velika železnica, ki jo je dobil za zadnji božič, vse je bilo, prav tako, kakor takrat, ko se je odpeljal z mamico in se potem ni več vrnil.

Toda danes se Marko ni zmenil za svoje igrače. Le eno ga je skrbelo in v tem je pozabil vse.

Kje je mamica? Zakaj so ji ga vzeli? Zakaj ona ni šla z njim?

Spet je zajokal. Šel je k vratom, stopil na prste in dosegel kljuko. Pritisnil jo je in hotel potegniti k sebi, da bi vrata odprl. Toda ni mogel. Bila so zaklenjena.

»Mamica, mamica!«

Nihče mu ni odgovoril.

»Mamica!«

Jel je butati po vratih, da bi koga priklcal, ki bi mu odprl, toda nihče se ni oglasil.

»Mamica!«

Mimo je prišel vratar in mu zaklical:

»Molči!«

Po tem glasu je Marko umolknil. Šel je k svoji postelji.

Jok ga je dušil. Marko se je tako bal teme. Strahov, ki mu je o njih pravila vzgojiteljica, kadar ni bil priden.

Bojazen mu je stisnila srce.

In lačen je bil. Tako lačen...

Zlezal je na posteljo.

Joi, če pridejo zdaj še strahovi! Skril se je pod odejo in si jo potegnil čez glavo.

Lakota in strah sta ga premagala, ves onemogel je zaspal.

Šestnajsto poglavje

PRED BOJEM

Dva dni ni bilo ne detektiva, ne njegovih pomočnikov. Branko se je čudil vendar ni

bil v skrbeh. V teh dneh, kar je delal z njim, je videl, da je imel opravka s poštnim človekom, ki mu je vdan.

Ven ni dosti hodil. Bal se je, da ne sreča spet koga, ki bi ga poznal. Če bi ga Zora videla še drugič, se ji ne bi tako lahko izognil. In če bi jo še drugič zagledal, bog ve, ali bi se mogel premagati.

Zvečer pa — na devet je že šlo — je nenadoma nekdo potrkal na njegova vrata. Branko je skočil z divana, kjer je leže nekaj čital, in odklenil vrata. Zunaj je stal ves zasopel njegov detektiv.

»Gospod Slavec, hitro!«

»Kaj je?«

Potegnil ga je čez prag in ga odvedel na sredo sobe. Kar posaditi ga je moral na stol.

»Povejte, kaj je? Hitro.«

»Tako,« je naglo dejal detektiv, loveč sapo. »Po vašem ukazu sem poizvedoval po Kregarjevi ženi. Danes sem bil tam, kjer zdej prebiva. Popoldne. Opazoval sem jo, tedaj pa sem videl, kako je prišel Kregar sam k njej. Nekaj je z njo govoril. Potem je naglo odšel, pograbil njenega otroka in ga odpeljal s seboj.«

»Otroka?«

»Da. Nisem mu mogel slediti, ker je bil predaleč. Zato sem mislil, da bo najbolje, če obvestim vas.«

»Kje imate avto?« ga je Branko pograbil za ramo.

»Spodaj čaka.«

»Pojdiva!«

»Kam?«

Peta knjiga

POT V ŽIVLJENJE

»Na Kregarjev dom!«

Branko je naglo oblekel plašč. Detektiv je jel počasi razumovati, kaj namerava.

»Na Kregarjev dom? Ali imate revolver s seboj? Utegnili bi ga potrebovati.«

»Vzamem ga.«

Segel je v predal nočne omarice in vtaknil v žep orožje, revolver.

Potem je skočil v sosednjo sobo in poklical Mitjo.

Malo nato so že sedeli v avtu.

Žarometi so zableščali. Avto je zaropotal in sunkoma otegnil.

*

Dobre pol ure in avto se je ustavil nedaleč graščine. Detektiv je utrnil žaromete in zapeljal avto med drevje na travnik, kjer ga ni mogel nihče videti.

»Zdaj si razdelimo vlogo,« je dejal Branko. »Vidva gresta naprej. Pozvonita pri vratih in zgrabita onega, ki bo odprl. Zvežita ga in napravita neškodljivega. Če bi bil to Kregar sam, ga privedita sem. Počakam vaju pri vhodu v park Razumela.« (Dalje)

Iz naših delavskih krajev

Medvode

V petek, dne 1. marca, smo imeli volitve obratnih zaupnikov v papirnici Goričane. NSZ je dobila 61 glasov in dva zaupnika. Beli so dobili 62 glasov, rdeči pa 22. Beli in zeleni so se tokrat prav bratsko združili, kljub temu, da se drugače med seboj sovražijo na življenje in smrt. Podružnica NSZ je dosegla zopet častno zmago in bo vse svoje sposobnosti zastavila tam, kjer je delavstvo pomoči najbolj potrebno.

Podružnica NSZ v Medvodah namerava prirediti mesca maja izlet v Videm-Krško, kjer bomo obiskali ondotne tovariše v tovarni celuloze. Potrebna navodila boste dobili pri tov. predsedniku. Vse tovariše opozarjamo, da pridno segajo po knjigah, ki jih ima podružnica v knjižnici v Goričanah št. 37.

Hrastnik

V petek 1. t. m. je bilo lepo zborovanje rudarskega delavstva, ki ga je sklicala podružnica NSZ v Hrastniku. Udeležba je bila odlična. Rudarsko delavstvo se zaveda, da

stoji pred važnim momentom in da bo treba odločiti, komu se bo poverila naloga, da bo zagovarjal rudarske interese. Zborovanje je otvoril predsednik podružnice tov. Jurij Carter, dalje so pa spregovorili tudi sledeči tovariši: Postudenšek, Rešek in tov. Makše.

Vsi govorniki so odgovorili na nelojalne napade nasprotnikov ter stvarno dokazali njihovo demagogijo in apelirali na navzoče, da naj pazijo, komu bodo v letu 1940 izročili nalogo, da jih zastopa.

Zastopnik centrale tov. Makše Božidar je v daljšem govoru orisal delo strokovnih organizacij s posebnim ozirom na rudarsko stroko ter dokazal navzočim, da so gotove struje, ki rabijo delavstvo le tedaj kadar so volitve, drugače pa prav malo store za te delavce. Podrobno je tudi orisal potek pogajanj pri TPD v letu 1939 in potek priprav za novo rudarsko gibanje.

Že pri zadnjih volitvah v krajevno Bratovsko skladnico v Hrastniku je NSZ dobila kar 17 mandatorov in 171 glasov. V nedeljo pa so se vršile volitve obratnih zaupnikov, pri katerih pa je bil porast glasov NSZ nadvse nepričakovan in so rudarji izkazali popolno za-

upanje predstavnikom NSZ. Tako, da je lista narodnega delavstva dobila absolutno večino z 267 glasovi in 7 zaupniki. Zveza rudarjev Jugoslavije je dobila 170 glasov in 4 zaupnike. Jugoslovanska strokovna zveza pa 89 glasov in 2 zaupnika.

Iz rezultata je razvidno, da je NSZ v teku enega tedna pridobila 100 glasov, dočim sta jih obe ostali skupini izgubili. Volilna borba je bila precej ostra, toda kljub temu so šli rudarji zavedno na volišče in oddali glasove onim, ki so res vedno in povsod pravilno zagovarjali rudarske interese.

Videm Krško

V nedeljo, 3. marca t. l. je bila v Krškem seja pripravljalnega odbora za ustanovitev podružnice Videm-Krško. Ker je pričakovati, da bodo pravila podružnice v najkrajšem času potrjena, bo morala začeti podružnica s podrobnim delom. Ena nujnih zahtev ondotnega delavstva je sestava kolektivne pogodbe, ki naj bi bila takoj po ustanovnem občnem zboru obojestransko sprejeta in podpisana. Pripravljalni odbor je načrt kolektivne pogodbe pripravil in obdelal tako, da bo v najkrajšem času zrela za podpis.

TOVARIŠI!

Pridobivajte nove naročnike

Jesenice

Tovariši in tovarišice! V četrtek, dne 14. marca bo delavstvo, zaposleno pri KID na Jesenicah in Javorniku zopet odločalo s tajnim in svobodnim glasovanjem, kdo ga bo zastopal v krajevni Bratovski skladenici nadaljnja tri leta. Vložene so 4 kandidatne liste. Vse te organizacije se bodo v tej volilni borbi potegovala za zaupanje delavstva. Ze sedaj se vidi s strani demagoških nasprotnikov NSZ, da in ogabna agitacija, zgrajena na demagogiji in beganju delavstva. V tem volilnem boju stoji NSZ budno na straži in odbija napade, ki se že in se še bodo vršili v še hujših naskokih v obliki laži na naše strniene vrste. V tej borbi estanemo nadalje enotni, dosledni in načelni. Močni smo dovolj, da odbijemo vse napade na našo organizacijo. Kolikor hujši bo pritisk naših nasprotnikov, toliko večji mora biti naš odpor proti nasprotniku, ki hoče ubiti v našem domačem delavstvu nacionalno zavest in smisel za delavsko skupnost.

Delavstvo na Jesenicah in Javorniku je po vsej m. upredeljeno po politično svetovnih razmerih, za boj vodi po svojih strokovnih organizacijah. Nacionalni delavci smo združeni v NSZ, katera je v zadnjih letih izvojevala delavstvu uspehe, ki jih priznava vsek pošten delavec, pa najsi bo še tako zagrizen socialist. Tovor in ljudem pa naši uspehi ne gredo v glavo, zato so njihovi napadi le znak, da imamo ename trdnjave vendar že propagandno. Občetni zurniki, izvoljeni pri zadnjih volitvah, so si funkcije porazdelili tako, da so vsi delali po načelih kolektivne pogodbe. Vsi so bili demagogije in reznih klevečarjev. Vse te tedne po naših funkcionarjih, pa tudi v organizaciji in po vsem delu, ki smo jih imeli s svojimi močmi v dobrobit celotnega delavstva, tedaj tudi gg. marksisti, ki so bila oči na zg. tača je samo izliv za naše in revolucije nad uspešnim našim delom za kate ega ostereji in nesodobni rekret ni več spodoben. Naše delavstvo se čez, da zrno voditi delavstvo brez rdeče internacionale.

Nacionalni delavci je samo ena pot, in to je v razmer, v katerih živimo. Nacionalni delavci morajo biti disciplinirani; enotna in naša nacionalna fronta, pa naj jo napreduje, ker se zavedajo, da smo močni. Ojčimo svoje sile in uveljavimo nacionalno delavstvo slovenskega delavstva. V razmerah, ki smo jih ravno sedaj opisali, mora z nami na plan vsakdo, ki čuti nacionalno, da bo zmaga naše ideje čim sijajnejša. Imeti moramo neomajne zaupanje v vodstvo organizacije ter izvršiti strokovno in nacionalno dolžnost, da pridobimo tako naši organizaciji častno zmago.

Tovariši in tovarišice! Na dan volitev v četrtek, dne 14. marca t. l. vsi v borbo za delavske pravice. Zmaga naj zavest, da je le v organizaciji moč in rešitev vseh delavskih hopenj. Zmaga naj parca »kdor v tej borbi ni z nami, je proti nam«. Naprej po poti do zmage naše ideje!

Podružnica NSZ na Jesenicah je otvorila dne 17. II. strokovno šolo. Pri otvoritvi sta imela nagovore in predavanja tov. dr. Jože Bohinjec in tov. dr. Alujevič. Vseh predvidenih predavanj je 16, poučevalo se bo še izračunavanje delavskih mezd in akordov. Udeležba je vsekakor zadovoljiva in obiskuje strokovno šolo 40 podružničnih članov. Upamo, da bodo ob zaključku strokovne šole vsi poestniki zadovoljni in da bodo pridobljeno znanje porabili v prid našega delavstva.

Jesenice so najrazvitejši revir v kulturnem oziru; saj obstoja tu nad 60 najrazličnejših društev. »Pevsko društvo Sava«, ki so ga ustanovili pred dobrimi 30 leti, obstaja in deluje še danes. To pevsko delavsko društvo je priredilo že na raznih krajih Slovenije pevske koncerte, ki so zadovoljili marsikaterega poslušalca. Imenovano društvo, ki so ga ustanovili večinoma delavci, je danes na odlič-

nem mestu med kulturnimi in prosvetnimi organizacijami.

V nedeljo, dne 10. marca t. l., se vrši na Jesenicah ob 20. uri »Pevski koncert« v prostorih Sokolskega doma. Ker sodelujejo v precejšnjem številu tudi naši tovariši, Vam priporočamo, da posetite to prireditev.

V nedeljo, dne 10. marca t. l., bo ob 10. uri dopoldne člansko zborovanje, na katerem bodo društveni funkcionarji poročali o vseh tekočih zadevah. Pozivamo, da se sestanka udeležite.

Mežica

V nedeljo smo imeli pri nas volitve delavskih zaupnikov. Vseh volilnih upravičencev je bilo 956. Vloženi sta bili dve listi in sicer: NSZ in lista SMRJ. Lista NSZ je dobila 196 glasov in ji pripade 11 mandatov. Ker je glasov in jim pripade 11 mandatov. Ker je to prvi slučaj pri našem svinčenem rudniku, da je dobilo nacionalno delavstvo svoje zakonite zaupnike, se uspehov zelo veselimo. Od sedaj dalje niso socialisti nič več absolutni gospodarji, kljub temu, da so vodili ostro in neokusno borbo proti slovenskemu delavstvu. Posebno so propagirali med našimi tovariši, da je naša lista kapitalistična. Zalostno za organizacijo, da še danes ne ve, kakšno nalogo vrši naša nacionalna strokovna organizacija. Pobude, tako rekoč injekcije, ki smo jih doslej dajali socialističnim zaupnikom, bomo odslej prednašali na merodajna mesta sami po načelih tovarištva, tedaj v prid tudi sodrugom, ki ne bodo mogli več izrabljati naših iniciativ in našega dela v svojo korist. Naši tovariši niso nasedli nedostojni volilni borbi in so šli strnjени vrst na volišče in oddali svoj glas za delegate NSZ. Led je prebit — končana je diktatura, s katero so se sodrugi ponašali celih 25 let. V teh 25 letih niso znali za delavstvo ustvariti niti ene socialne ustanove, niti enega delavskega doma in kulturnega žarišča. V revirjih svinčenih rudnikov je končana doba, ko so bili socialisti edini gospodarji. Naše nacionalno zavredno delavstvo je zavzelo svoje postojanke in bo pričelo ustvarjati in graditi gospodarske in zadrudne temelje, ki bodo koristili vsem delavstvu v revirjih svinčenih rudnikov. Tovariši! Po prvem uspehu zavijajmo rokave in posvetimo ves prosti čas ideji za napredek NSZ in njenega delavstva.

V nedeljo ponovno vsi na volišče, da dosežemo pri volitvah v Bratovsko skladično ravno tako časten uspeh, kakor pri volitvah obratnih zaupnikov. Za volitve sta določeni dve volišči, eno v Črni, drugo na Poleni. Vsek zaveden volilec naj odda modro glasovnico za naše kandidate in naj se zaveda velike važnosti, ki jo imajo izvoljeni člani naše Narodne strokovne zveze. Hočemo biti zastopani v Bratovski skladični, kjer bomo delovali v prid in za napredek naše socialne ustanove. Tovariši, po prvem uspehu zopet naprej do končne zmage.

Stražišče pri Kranju

Preteklo nedeljo se je vršil redni občni zbor podružnice pod predsedstvom tov. Kavčiča. Omenjal je uspehe in tudi žrtve organizacije v boju za pravice delavstva in obljubil, da bo podružnica tudi v bodoče v vsakem kritičnem trenutku napravila svojo dolžnost. Nato so podali ostali funkcionarji svoja poročila, ki so bila sprejeta. Omenimo še podporo, ki jo je podružnica razdelila članstvu, kadar je podpore najbolj potrebovalo. Pri volitvah je bil z velikim navdušenjem izvoljen dosedanji predsednik tov. Kavčič Tomaž; dalje so v odboru Volčič, Gros, Česen, Hafner F. in J., Kramar, Križnar, Vilfan, Jekovec, Hafner Marica, Rehberger Jerica, Križnar Minka; v nadzornem odboru sta Rehberger in Oman Valentin. V imenu centrale je nato podal poročilo tov. Jančar Albin, ki je govoril o pomenu nacionalne delavske organizacije med našim delavstvom. K besedi sta se oglašila še tov. Križnar in Stanič, nakar je tov. predsednik Kavčič zaključil 16. letni redni občni zbor.

Slov. Javornik

V soboto, dne 24. februarja, je bilo v Sokolskem domu na Koroški Beli javno predavanje »Jadrani in naš ponos«. Predaval je tov. dr. Alujevič in žel vse priznanje številnega občinstva. V nedeljo 25. februarja pa je bil dobro obiskan članski sestanek, na katerem je podal predsednik tov. Lajnar daljše poročilo o položaju delavstva in o pomenu NSZ. K njegovemu poročilu so se oglašili še številni tovariši, ki spremljajo delo organizacije in so podali poročilo o stanju delavstva v valjarnah na Javorniku. Članski sestanek je ugotovil izdajstvo SMRJ pri volitvah obratnih zaupnikov in stalno intrigantstvo proti NSZ. Ako si hoče delavstvo izboljšati svoj gmetni položaj, se mora z vso odločnostjo upreti demagogiji rdeče internacionale. Delavstvo naj izbira svoje zastopnike pri volitvah brez demagogije; zato vsak zaveden delavec ve, da je njegovo mesto v NSZ. Volitve v skupščino krajevne Bratovske skladične bodo 14. marca t. l. za vse delavstvo KID. Naši kandidati so sami narodni delavci, odločni v boju za pravice našega delavstva.

Prosvetni odsek NSZ je obnovil delavsko igro »Drama iz štirih sten«. Predstava je bila nepričakovano dobro obiskana, naši igralci pa so bili nagrajeni za svoj trud z dolgimi aplavzi Režiserju, našemu prijatelju bratu Vistru, se za njegovo požrtvovalnost iskreno zahvaljujemo.

Mokronog

V nedeljo, dne 3. t. m., je priredila Narodna strokovna zveza v Mokronogu lepo akademijo. Za to prireditev je bilo veliko zanimanja in je bil Sokolski dom razprodan. Občinstvo pa je prišlo na svoj račun, kajti akademija je izvirno uspela in morda že dolgo niso videli v Mokronogu tako lepe prireditve. Na dnevnem redu so bile tamburaške točke, recitacije končno pa se je izvajala veselo igra »Kovačev študent« s tamburaškim orkestrom. Precizno izvajanje tamburaškega orkestra, ki ga je vodil g. Karmelj Lojze, občinstvo sprejelo z velikim aplavzom. Pevske točke pa so izvajali člani dramskega odseka NSZ odlično in v največje zadovoljstvo publike. Med odmori pa je občinstvo zabaval s prav posrečenimi kupleti g. Milan Vozelj, kateremu je publika tako aplavdirala, da je moral celo ponavljati izvajanje.

V splošnem je bila prireditev prav prirčna in se je občinstvo prav razvedrilo ter nasmejanih ust zapuščalo Sokolsko dvorano z željo, da se čim preje priredi slična prireditev.

Novo mesto

Vprašanje vajencev je pri nas zelo pereče. Imamo primere, v katerih se vajenec dobesedno izkorišča in sicer na ta način, da opravlja vse druge posle, samo tistih ne, za katere je bil sprejet na delo; na drugi strani se pa z njim postopa slabše kot z živino in se mu ne da nikakega odmora, da bi se vsaj najedel. Pripetili pa so se celo primeri, da so vajence hudo pretepali in to celo osebe, ki nimajo ničesar skupnega z obratom, končno so jih pa prav isti obrati celo odpustili iz učenja. Veliko je primerov o slabem postopanju z vajenci, o nezadostni preskrbi in splošno o krutem izkoriščanju vajencev. Toda pri nas ni ljudi, ki bi se zavzeli za to mladino. Mi apeliramo na obrtnike, kakor tudi na javnost in oblast, da se naj vajeniškemu vprašanju posveti vsa pažnja. Obrtniki pa naj ravnajo z njimi kot z ljudmi, ne pa kot z živino.

Podružnični odbor prosi vse tovariše, ki reflektirajo na cenejšo moko, da se zglase na cvetno nedeljo ob 10. popoldne v gostilni g. Murna.

MAL' POLOŽI DAR

DOMU NA OLTAR!